

POLITSEILEHT

RESERVEERITUD

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 17 (544)

Tallinnas, 16. septembril 1939

XVIII aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Kodanliku õhukaitse nädal. — Enesetapmised Eestis — K. Raid. — Saksa politsei ülesanded kodanlikus õhukaitstes — A. Arro. — Kinnipidamiskaristused ja nende täitmised Eestis — K. Pedaja. — Mõrv 85 aastat tagasi. — Hendaye-Nice-Rooma. — Kokaiin. — Nipet-näpet õhukaitse allalt — A. Arro. — Juhiseid koduseks võimlemiseks jm.

Kodanliku õhukaitse nädal

Senini on meil üleriigilises ulatuses korraldatud tulekaitse nädalaid, mis kohtadel on niiviisi toime tulnud, kuidas seda üritust on seal juhitud. Viimane üleriigiline tulekaitse nädal algas 4. skp. ja lõppes 10. Selle nädala kestel korraldati rida koosolekuid, aktusi ja raadiokõnesid, kus serveeriti kodanikele ülevaatlikke kokkuvõtteid neist kahjustest, mis tekitatakse kahjutulede läbi, anti õpetlikke näpunäiteid võitlemiseks kahjutulede vastu ja näidati kokkuvõtteid kahjutulede tekkimiste põhjustist. Üheks tõhusaks abiliseks kogu selle ürituse teostamisel oli ajakirjandus, mille kaudu lugejaskonnale ette kandus väga väärtuslikku materjali.

Üleriigiline kodanliku õhukaitse nädal, mis korraldatakse 23. septembrist — 1. oktoobrini, on meil omalaadselt uus üritus. Mõõdunud aastal korraldati küll propagandanädal Tallinnas, ent see omas enam kohapealse ilme. Üleriigilise ulatuse evis vaid see osa, mis teostus raadioloengute ja ajakirjanduse kaudu.

Kodanliku õhukaitse korraldamine on kõigis riikides muutunud akuutseks päevaküsimuseks. Sellesisulisi propagandanädalaid ja õhuhäireid on pidevalt korraldatud aastast-aastasse ning kodanikkond on kõigisse selletaolisesse üritusisse suhtunud

suurima heatahtlikkusega, teades, et tuleviku sõja ohtu ei satu ainult rindesõdur, vaid ka tagala üksik kodanik, perekond ja kodu.

Meil korraldatava KÕ nädala teostajaks ja korraldajaks on Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liit ja vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingud, riigi ja omavalitsuse, sõjaväe, politsei, kaitseliidu ja naiskodukaitse, E. Punase Risti, tuletõrje ja teiste seltskondlike organisatsioonide kaasabil.

Nagu näeme, on sellele üritusele kaasa tõmmatud õige laialdane pere, mispärast võime ka loota, et korraldatav nädal seni olnud üritusist omandab laiaulatuslikuma ilme ja sisult annab täielikult seda, mida nõuab meilt praegune ajastu.

Nädala juhtmõtteks on mitte hirmutada kodanikke õhuohtude liialdatud kujutistega, vaid selgitada kodanikele, kuidas igaüks võib kaitseda ennast, oma kodu ja oma vara teadliku oleku, distsiplineeritud käitumise ja lihtsate ning jõukohaste vahendite kaudu. Oleks vaid soovida, et kodanikud elaksid sellele üritusele kõik kaasa. Igapäevase töö askelduste juures ometi ei jätku aega tutvuda nende küsimustega, mis puudutavad kõnesolevat ala. Pealegi ei ulatu iga kodaniku lauale vastav kirjandus, kust võiks ammutada tarvilikke õpiseid. Kodanliku õhukaitse nädala üritusi teostatakse

ajakirjanduse, ringhäälingu, filmi, diaposiitiivide, propagandaplakatite, propaganda-kujutiste (lennupommide mudelid jne.), propagandastampide, liikuva propaganda, lendlehtede, vaateakende dekoreerimise, aktuste, ettekande-koosolekute, näituste, varjendite ja kaevikute külastamise ja demonstratsioonide kaudu, mispärast on kodanikel võimalus küllaldast ülevaadet saada mainitud küsimusest. Usume, et kõigest etetoodust on küllalt, et levitada rahvahulka-des kodanliku õhukaitse ideid ja põhimõtteid ja virgutada ning kaasa tõmmata kodanikke, asutisi ja organisatsioone aktiivsele kaastööle edaspidiseks.

Nädala kestel katsutakse värvata uusi

liikmeid, registreeritakse kodanikke vasta-vaile kursusile, algatatakse uute ühingute ellukutsumisi ja loodetakse hankida ühin- guile seltskondlikke toetusi.

Nädala aupaatrooniks on Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kuna aukomiteesse kuuluvad: Peaminister K. Eenpalu ja ministrid R. Veermaa, A. Jackson ja L. Sepp.

Kodanlik õhukaitse on enese, oma pere- konna, kodu ja riigi kaitse. Kodanliku õhu- kaitse read kutsuvad juurde uusi kodanikke, kes tarbekorral astuvad välja teadlike ja distsiplineeritud jõududena oma kodu ja riigi hüvanguks.

H. P.

K. RAID

Enesetapmised Eestis

Sissejuhatus.

Euroopa kultuurkonnas viimasel sajandil, eriti pärast maailmasõda, teostunud enesetap- miste erakordse sagenemise põhjustena tuleb nentida järgmist.

Kapitalistliku ühiskonnakorra võimulepääs 19. saj. teisel poolel avas seisuslikest kütkeist vabanenud inimesile piiramatud võimalused ma- janduslikuks ning sotsiaalseks tõusuks. Üha are- neva linnastumisprotsessi taustal algaski lakka- matu ülespoole rühkimine. Hoolimata rahvaste rikkuse enneolematust kasvust, hakkas tõusma pinge elule esitatavate nõudluste ja nende rahul- damisvõimaluste vahel, mida on aidanud tugev- dada kapitalistliku ühiskonnakorra sisemised vastolud. Valgustussajandi filosoofiale järgne- nud materialismi ja ratsionalismi võidukäik, loo- dusteaduste ning tehnika tohtu areng on inie- mese eemaldanud usust ja traditsioonest. Teisalt nõuab uueaegse elukorrastuse ebakindlus ja majanduskriiside oht kõigilt täit vaimset pingu- tust ning alalist valmisolekut. Äärmise spetsia- liseerumise tõttu on kasvanud oht kutselise eba- edu puhul sattuda majanduslikesse raskusisse ning jääda elurataste alla, kõnelemata asjaolust, et mehhaniseerunud töö ei paku küllaldast ra- huldust ega tööõõmu, vaid sisendab rusuva tead- mise enesest kui tähtsusetust lülist ühiselu orga- nismis. Vältides perekonna koormist, mis oluli- seks takistuseks materiaalse edu taotlusile, on moodsa aja suurlinlikus rabelemises väsimä kippuv inimene sageli hingeliselt üksik, mis ei soodusta eluraskuste võitmiseks tarvilikku värs- kendumist. Sellises olustikus võib nõrgema vas- tupanuvõimega isik kaotada enesealalhoidutungi ning otsida väljapääsu olemise traagikast. Kuna

eluraskusi esineb alati, enamik inimesi aga siiski suudab nendega võidelda, seletub üksikute murdumine küll nende närvide ülesütlemisega, mis mitte harva on tingitud mõnesuguseist haig- lasist sugemeist. Sekundaarselt on enesetap- miste sagenemiseks mõjunud kaasa keskmise eluea pikenemine ning madalast sündimusest sõltuv vanemaealiste osatähtsuse kasv rahvas- tiku vanuslikus koostises, sest nagu alamal näe- me, on enesetapmiste sagedus eriti kõrge rauga- ealiste hulgas.

Madalat sündimust ja kõrget enesetapmiste sagedust on nimetatud rahvastiku elunõrkuse väliseiks sümboliks; on huvitav, et sündimust pidurdavad asjaolud on oluliselt mõõduandvad ka enesetapmiste sagenemises.

Enesetapmiste esinemissageduse jälgimisel on nenditud, et väljaspool inimest asuvaist asjaolu- dest evib siin majandusliku viletsuse kõrval osa- tähtsust rida teisigi põhjusi, muuseas ka ühis- kondlik meeleolu. Nii on võidud märkida enese- tapmiste harvenemist vabamais ühiskondlikes oludes ning sangarlikel sõdade ja revolutsioonide ajastuil; koos ühiskondliku huvieluvuse langu- sega, reaktsiooni ning poliitilise surve kasvami- sega on tavaliselt järgnenud enesetapmiste sa- genemine.

Enesetapmiste arvu statistilisel kindlakstege- misel esineb mõningaid raskusi, ning seda arva- tavasti kõikjal. Kõnelemata juhtumeist, kus jääb teadmatuks, kas surm on järgnenud õnne- tuse, enesetapmise või isegi roima tagajärjel (uppumine, kõrgustelt allakukkumine jne.), var- javad lahkunu omaksed sageli — kas enesetapja soovil või isiklikel kaalutlusil — tõsiolusid, mis- tõttu osa tõelisi enesetapmisi satub teiste surma-

põhjuste, eeskätt küll õnnetusjuhtumite arvele. Segavalt mõjuvad ka enesetapmiskatsele hiljem järgnenud surmajuhtumid.

Eesti enesetapmiste statistika põhineb vastavil politseilisel teatelehil, mida iga aasta möödumisel võrreldakse surmalehtedega. Kui varem aastail siin esines mõlemapoolseid mittekattumisi, siis seoses surmalehete täpsema täitmiseega on jäänud väheseks surmajuhtumid, millede kohta enesetapmise teateleht on täidetud, surmalehel aga on näidatud mõni muu surmapõhjus. Küll esineb viimasel ajal surmalehete andmeil aastast ca 20—30 enesetapmist, millede kohta politsei ei ole koostanud enesetapmise teatelehte. Enesetapmiste sagedusest tõelähedasema pildi saamiseks ongi õigem opereerida surmalehete andmeil täiendatud arvudega.

Asjaolud, mis põhjustavad enesetapmiste võimude eest varjule jäämist, evivad arvatavasti veelgi suuremat kaalu enesetapmiskatsete suhtes.

Enesetapmiste arv ja sagedus.

Kuivõrd selgub vanemaist, kohati puudulikest andmeist, hakkas Eesti praegusel maa-alal 20. saj. algusesi madalal püsinud enesetapmiste sagedus tõusma 1905. a. revolutsioonile järgnenud reaktsiooniaastail. Maailma- ja vabadussõja ajal esines enesetapmiste võrdlemisi harva, kuigi üldised elutingimused olid väga rasked.

1922. a. alates on enesetapmiste arv ja sagedus Eestis kujunenud järgmiselt:

	Enesetapmisi		Enesetapmiskatseid	
	Arv	100.000 elan. kohta	Arv	100.000 el. kohta
1937	230	20,3	50	4,4
1936	252	22,3	40	3,5
1935	233	20,6	37	3,3
1934	269	23,9	64	5,7
1933	292	26,0	67	6,0
1932	308	27,5	64	5,7
1931	326	29,1	83	7,4
1930	337	30,2	68	6,1
1929	326	29,2	71	6,4
1928	318	28,5	82	7,3
1927	304	27,2	87	7,8
1926	320	28,6	73	6,5
1925	258	23,1	63	5,6
1924	247	22,2	67	6,0
1923	186	16,7	.	.
1922	184	16,7	.	.
Keskm. 1930—34	306	27,3	69	6,2
„ 1925—29	305	27,3	75	6,7

Näeme, et 1922—23. a. madalaile arvudele, mis osalt on tingitud andmestiku puudulikkusest, järgneb 1924. a. tugev sagenemine. Uus hüppeline tõus leidis aset 1926. a., millest peale enesetapmiste arv stabiliseerub kõrgele tasemele, saavutades kõrgseisu 1930. a. 337 juhtumiga üldse ehk 30,2 juhtumiga 100.000 elaniku kohta. Vaatamata kriisimeeleolude süvenemisele, hakkavad enesetapmised 1931. a. alates pidevalt langema, osutades erandlikku sagenemist vaid 1936. a. 1925—34. a. keskmisest on aga 5 viimase aasta enesetapmiste sagedus tunduvalt madalam. Majandusliku konjunktuuri paranemise kõrval on siin mõjunud kaasa muudki tegurid, arvatavasti ka kõmuliste enesetapmiskirjelduste keeld ajalehete veergudel. 1937. a. harvenesid enesetapmised eelmise aastaga võrreldes 22 võrra ehk 8,7%, suhteliselt elanike arvuga isegi 9,0%. Enesetapmiskatsete arv, mis osutab

enesetapmistist suuremat kõikumust, on paaril viimasel aastal kaldunud tõusule, jäädes aga tunduvalt madalamaks varemaste aastate sagedusest.

Kuigi katsete suhe enesetapmistega üksikuil aastail näitab võrdlemisi suuri lahkuminekuid, näib see üldiselt arenevate katsete osatähtsuse languse suunas.

Nagu juba märgitud, on enesetapmiste arv surmalehete andmeil kõrgem, kui see selgub politsei andmeist. Nii oli 4 viimasel aastal politsei statistikas puuduvaid enesetapmisi: 1937 — 35, 1936 — 24, 1935 — 21 ja 1934 — 18; ülaltoodud politsei andmeid nendega täiendades kujuneb enesetapmiste arv tõeliselt: 1937 — 265, 1936 — 276, 1935 — 254 ja 1934 — 287. Peab kahjuks nentima, et selliste politsei statistikast väljajäänud enesetapmiste määr politseis registreeritutega võrreldes on pidevalt tõusmas, ulatudes 1937. a. juba 15,2%-ni.

Surmapõhjuste statistika andmeil andis enesetapmine 1937. a. üldisest suremusest 1,6%, olles sellise sagedusega ümmarguselt 6 korda kõrgem tapmise ja 2 korda madalam õnnetuste osatähtsusest.

Enesetapmise kui sotsiaal-bioloogilise nähtuse levikut Euroopa riiges iseloomustavad järgmised rahvusvahelise surmapõhjuste statistika andmeist tuletatud koefitsiendid, mis näitavad enesetapmiste arvu 10.000 elaniku kohta:

Ungari	1936	3,1
Saksa (inkl. Austria)	1936	3,0
Šveits	1936	2,8
Tšehhoslovakkia	1937	2,7
Eesti	1937	2,3
Prantsuse	1935	2,0
Soome	1935	1,7
Taani	1936	1,7
Luksemburg	1936	1,7
Belgia	1936	1,6
Rootsi	1934	1,5
Inglise	1936	1,2
Portugal	1936	1,2
Rumeenia	1936	1,1
Poola	1932	0,9
Leedu	1936	0,8
Hollandi	1936	0,8
Itaalia	1936	0,8
Norra	1935	0,7
Kreeka	1935	0,5
Iiri	1936	0,3

Nagu näeme, on enesetapmine sagedam madala sündimusega maades (Saksa koos endise Austriaga, Šveits, Eesti, Prantsuse jt.); olgu vaid meenutatud, et madala sündimusega raggastuvail rahvaal sõltub enesetapmiste kõrge sagedus tähtsal määral vanemate inimeste suurest osatähtsusest rahvastiku vanuslikus püramiidis. Toodud andmestiku kohaselt tuleb Eesti lugeda kõrge enesetapmiste sagedusega maaks, kuna ta Ungari, Saksa, Šveitsi ja endise Tšehhoslovakkia järel platseerub viiendale kohale. Enesetapmiste väga suur määr end. Austrias ja Ungaris seletub eeskätt nende suurriigi positsiooni kaotamineku ja tükeldamisega maailmasõja keerises ning sellest põhjustatud depressiooni ning majandusliku viletsusega. Mõlema riigi sagedus sõltub peamiselt nende pealinnade, millede elanikkond kogu riigi rahvastiku arvus väga suure osatähtsusega, erakordselt kõrgest enesetapmiste sagedusest. Tšehhoslovakkias oli enesetapmiste sagedus kogu aeg kõrge; võima-

lik, et viimaseil aastail selle püsimumist mõjustas seal võrdlemisi arvukalt elutsenud poliitiliste pagulaste sage enesetapmine. Huvitav on oodata, kuidas avaldub Austria ja Tšehhoslovakkia riikliku iseseisvuse kaotamine enesetapmiste sageduses. Reas Euroopa riiges, muuseas ka Eestis, on enesetapmiste sagedus kõrgem kui Jaapanis (1935. a. 2,0 enesetapmist 10.000 elaniku kohta), rääkimata sagedusest valgete hulgas ülemere-mail. Nii tuli valge rahvastiku hulgas enesetapmisi 10.000 elaniku kohta:

USA-s	1935	1,4
Austraalias	1936	1,2
Uus-Meremaal	1936	1,0
Lõuna-Aafrika Unioonis	1935	1,0
Kanadas	1935	0,8

Asjaolu, et enesetapmiste sagedus on madal lõuna- ja hommikupoolseis mais, ka Vahemere basseinis, kõrge aga enamikus Põhja- ja Kesk-Euroopa riiges, on sundinud otsima selle võimalikke põhjusi. On rõhutatud kliimalisi ja rassilisi erinevusi; mõned õpetlased (Morselli, Günther jt.) peavad enesetapmisi eeskätt põhjatõule omaseks nähtuseks. Väidetakse, et põhjamaalased teinimestena on ka teistest suutelisemad talumatuna tunduvad elust lahkuma; suuremast aktiivsusest hoolimata jäävat nad ka kergemini elumuredele alla, mis sundivat neid intensiivsemalt otsima unustust (suurem piiratusjookide tarvitust!). On vist küll väär põhjatõule omistada erilist kalduvust enesetapmiseks, sest näiteks Norras osutub enesetapmiste sagedus väga madalaks. Kui siiski põhjariiges võib nentida kõrgemat enesetapmiste määra, siis vist küll seepärast, et nende elanikkond suurima linnastumise tõttu allub olulisel määral tsivilisatsiooniga negatiivsele mõjudele.

Enesetapjate sugu.

Seoses naiste vaimse ning materiaalse iseseisvumisega, eriti kutselise tegevusega, hakkas naiste senini madalal püsinud enesetapmiste sagedus 20. saj. algul kiirelt tõusma, saades erilist hoogu maailmasõja järelaastail. Sagenemise peamiste põhjustena märgitakse teravnenud võitlust igapäevase leiva eest, abielusuhete sagedevat purunemist, distsipliinitust seksuaalalal, aga ka töötava naise hingelist rahuldamatust, kuna kutsetöö ei suuda asendada abielu ja perekonna puudumist.

Eestis on meesenesetapjate arvu kasvades naisenesetapjate oma tihtilugu langenud, mistõttu nais- ja meesenesetapjate suhe üksikuil aastail osutub kõikumavaks, millest raske tuletada püsivaid tendentse. Viimased 4 aastat on selle kõikumise parimaiks tunnistajaiks, kuna siia langeb 16 aasta suurim ja väikesim naisenesetapjate osatähtsus meestega võrreldes. Nii oli naisi suhteliselt suurimal määral 1934. a. — 381 ja väikesimal määral 1937. a. — 271 1.000 meesenesetapja kohta. Üksikute aastate kõikumisest hoolimata osutub aga mees- ja naisenesetapjate keskmine vahetõttu viisastakuil 1930—34 ja 1925—29 üllatavalt sarnaseks. Suhteliselt vastavast soost elanike arvuga on enesetapmiste sagedus naiste hulgas 3—4 korda madalam meeste sagedusest.

Enesetapmist katsetajate hulgas on naiste osatähtsus tunduvalt kõrgem kui enesetapnute hulgas. Võrreldes enesetapmiste ning enesetapmiskatsete sageduse suhet meestel ja naistel, selgub, et esimestel moodustavad katsed vähem

kui $\frac{1}{5}$ (1936. a. isegi $\frac{1}{10}$), teistel aga rohkem kui $\frac{1}{3}$ (ainult 1935. a. $\frac{1}{4}$) enesetapmistist. See kinnitab, et kavatsatud teo lõpuleviimist takistavad asjaolud avaldavad naistele meestest tugevamat mõju. Selliseid asjaoludest võib märkida väiksemat meeletindlust, suuremat hirmu, kõlbmatu abinõu valikut, kõlvulise abinõu oskamatu tarvitamist, väliseid takistusi jne.; tõenäoselt evib katsete puhul naistel meestest suuremat osatähtsust ka simulatsioonitahe.

Enesetapjate vanus ja perekonnaseis.

Ümmarguselt pooled enesetapjad kuuluvad täistööealiste (25—49 a.) rühma; kõnesoleva vanusrühma osatähtsus on Eesti enesetapjate vanuslikus koostises pidevalt kasvamas. Samuti tõuseb enesetapjaskonnas ka 50-a. ja vanemate osatähtsus. Seevastu on aga nooremaealiste enesetapjate osatähtsus viimaseil aastail jõudsalt langenud. Väärrib märkimist, et naisenesetapjate hulgas on alla 20 a. vanuste osatähtsus tunduvalt kõrgem kui meeste hulgas.

Suhteliselt vastavast vanusest elanike arvuga on enesetapmiste sagedus üldiselt suurim 20—24 a. vanuste hulgas, s. o. eas, millal majanduslikult kõige raskem elamisvõimalusi soetada, ning millal ideelised ja seksuaalsed otsingud toovad sagedamini kaasa pettumusi. Kõrgema sagedusega aastateks on edasi meestel 50 ja üle ning naistel 25—49. Raugaealiste erakordselt sage enesetapmine sõltub suurel määral nende haigusist (sageli parandamatud), elamisvõimaluste kaotamisest või ebakindlaks muutumisest, vähenevast eluenergiast, hingelisest üksindusest jne. Rahuldusega võib märkida, et alla 20 a. vanuste hulgas on enesetapmiste sagedus viimaseil aastail võrreldes 1925—34. a. keskmiisega langenud kaugelt suuremal määral kui täiskasvanute hulgas. Alla 15 a. laste enesetapmisi 1937. a. ei esinenud, 1936. a. oli neid 3, 1935. a. — 1.

Võrreldes enesetapjaid perekonnaseisu järgi kogu rahvastiku perekonnaseisulise koostisega, selgub, et meestel on suurim enesetapmise sagedus lahuselavate hulgas; kõrge ning üha kasvava enesetapmise sagedusega järgnevad neile lesed. Kolmandana platseeruvad vallalised; viimaseil aastail on aga enesetapmiste sagedus vallalisel jõudsalt langenud, moodsude lahutute sagedusest. Täiskasvanuist madalaima enesetapmiste sagedusega on abielulised. Naistel on enesetapmiste sagedus kõrgeim lahutute hulgas, järgnevad lahuselavad, vallalised ning alles siis lesed (meeslesed olid sageduselt teisel kohal), kuna abielulised on ka siin madalaima sagedusega.

Vaadeldust ilmnes, et abielu vähendab enesetapmiste sagedust, abielu purunemine aga tõstab — lesestumine eriti meestel, lahusus eriti naistel, lahuselamine aga mõlemail.

Abielus enesetapjate hulgas on võrdlemisi suurel määral lastetuud ja väikese laste arvuga isikuid; kaudselt vihjab see enesetapjate raskele majanduslikule seisukorrale, mis ei võimalda soetada lapsi, teisalt aga näib tõendavat, et suurem laste arv kõidab rohkem eluga. Vallasemate enesetapmisi esineb võrdlemisi harva.

Enesetapjate riikkondsus, rahvus, haridus ja usk.

Välismaalaste enesetapmisi toimub Eestis vaid mõni üksik aastas. Eriliselt võiks märkida küllaltki suurt kodakondsuseta enesetapjate

arvu (1934. a. — 7, 1936. a. — 4 jne.); siin tuleb küll mõõduandvaks lugeda nende üldiselt rasket elujärge.

Jälgides enesetapmiste esinemist Eestis elavil rahvusil, leiab kinnitust varemaltki nenditud sakslaste eestlasist kõrgem enesetapmiste sagedus. Venelaste hulgas esineb enesetapmisi harvemini kui eestlasil, madalam on aga sagedus juutidel. Sellise järjestuse kujunemisel evib arvatavasti teatavat kaasmõju sakslaste keskmiselt kõrgem ja venelaste madalam hariduslik tase, samuti ka protestantide üldiselt ap-õigeusulisi kõrgem enesetapmiste sagedus.

Keskkooli lõpetanud on enesetapjate hulgas viimasel aastail olnud keskmiselt 7—9%; kui 1927—34. a. keskmiselt keskaridusega isikuid oli naiste hulgas suhteliselt suuremal määral kui meeste hulgas, siis viimasel kahel aastal on olukord vastupidine. Kõrgema haridusega enesetapjaid oli arvukamalt kriisiaastail, mil nad 1930—34. a. keskmiselt moodustasid 2,4% enesetapjate üldarvust. Kirjaoskamatud moodustavad enesetapjate hulgas keskmiselt ca 2—4%, sealjuures on neid naisenesetapjate hulgas võrreldes meestega mitmekordselt rohkem.

Võrreldes rahvastiku haridusliku koostisega, osutub meestel enesetapmiste sagedus suurimaks keskkooli, seejärel kõrgema kooli lõpetanuil; olgu nenditud, et võrreldes 1930—34. a. keskmisega on enesetapmine kõrgema haridusega isikute hulgas harvenemas jõudsamini kui keskkooli lõpetanuil. Kirjaoskamatute hulgas on enesetapmiste sagedus väikesim. Kõrgema haridusega naisenesetapjaid ei ole 3 viimasel aastal esinenud, küll oli aga nende enesetapmiste sagedus kõrge 1930—34. a. Vastupidiselt keskkooli lõpetanud meeste visalt vähenevale enesetapmiste sagedusele, on see sama haridusega naistel 1930—34. a. võrreldes suurel määral langenud.

Vaadeldust selgub, et enesetapmine on haritud ringkonnas tunduvalt sagedam kui vähemharitudis, mis seletub asjaoluga, et esimesed alluvad ülemalkirjeldatud enesetapmiste sagedust tõstvalele tegurile märksa enam kui teised. Kuigi haridus võimaldab elus kergemat orienteerumist, võib vaimsel alal töötaja kriisiaegade püsivas surutises kergemini murduda kui füüsilise töö tegija.

Luterlastel on enesetapmine ca $\frac{1}{3}$ võrra sagedam kui ap-õigeusulisel. Välismaisis uurimist on tõestatud, et Euroopas on enesetapmiste sagedus kõrgeim protestantidel, palju harvem katoliiklasil ja ap-õigeusulisel. Vanu traditsioone austavate juutide hulgas enesetapmist peaaegu ei tunta, seda enam aga isade usust võõrdunud juutkonnas.

Enesetapjate päritolu ja ühiskondlik kiht.

Ülal nähtus, et enesetapmist soodustavaid tegureid esineb linnus tunduvalt enam kui maal (teravamad majanduslikud raskused, suuremad ühiskondlikud diferentsid, närvilisem õhkkond ja elutempo jne.). [Kuigi enesetapmiste sagedus on linnus maast kõrgem, esineb siin — nagu süütegevuseski — tasandumisprotsess: maa läheneb linnale. Kuna viimane majanduskriis tabas raskelt ka maaelanikkonda, sagenes vastavalt ka enesetapmine maal.

Suhteliselt rahvastiku arvuga on viimasel aastail 4 suuremast linnast olnud enesetapmisrohkemaks Narva, järgnevad Tallinn, Tartu ja Pärnu. Väiksemate linnade sageduse kohta on raske öelda midagi kindlamat, kuna seda suurelt

mõjustab väikeste arvude juhuslikkus. Ometi on reas väkelinnus enesetapmisi sageli olnud suhteliselt rohkem kui suuremais.

Maadest on enesetapmiste sagedus alati olnud kõrgeim industrialiseerivas Viirus; 1934—37. a. keskmiselt olid enesetapmisrikkamad veel Järva- ja Pärnumaa. Kõige harvemini toimub enesetapmisi aga Võru- ja Petserimaal.

Töötajaid on meesenesetapjate hulgas suhteliselt märksa rohkem kui naiste hulgas. Seevastu on aga töötajate ülalpidamisel olevate osatähtsus naisenesetapjate hulgas 2—3 korda meestest kõrgem.

Võttes aluseks töötava rahvastiku ühiskondliku kihituse, osutub enesetapmiste sagedus suurimaks sõjaväelasil — nii ajateenijail kui kaadril. Siinne kõrgsagedus sõltub küll erilaadseist elutingimustest, milledele kohanemine paljudel raske. Erasisikuist-töötajast on enesetapmisi sagedaimalt tööstuses ja kaubanduses palgalisteta töötavate väikeettevõtjate hulgas (käsitöölised, väikekaupmehed jne.). Järgnevad töölisest tööstuses, kaubanduses, transportalal ning isikuga majateenistuses; töölisest vaid veidi madalam on enesetapmiste sagedus ametnikel, palgalist tööd kasutavil tööstus- ning kaubandusettevõtjail ja vabakutselisel. Põllutöölisel esineb enesetapmisi ca $\frac{1}{3}$ võrra harvemini kui töölisel teisis tööharudes. Kõige harvemini toimub enesetapmisi aga põllupidajate kihis — umbes 2,5 korda vähem kui linnatöölise ja ametnike hulgas.

Kinnisvaraomanikke on viimasel aastail enesetapjaskonnas olnud 20% ümber, ca 15% on politsei andmeil kannatanud otsest majanduslikku kitsikust.

Enesetapmiste aeg ja viis.

Aasta algul toimub enesetapmisi kõige harvemini. Aprillis hakkab aga nende arv kiirelt tõusma, saavutades kõrgseisu meestel juulis, naistel juunis (1934—37. a. keskmine), et siis aasta lõpupoole jällegi langeda. Kevade tulekuga kaasuvad enesetapmiste saugenemist on nenditud juba ammu. Siin mõjub kaasa inimeste kevadine suurem tundlikkus, intensiivsem elutegevus, tugevamini esilekerkiv seksuaalsus jne. Ööpäeva vältel sooritatakse enesetapmisi sagedamini hommikul ja keskpäevaseil tundidel.

Enesetapmisviisi valik tavaliselt sõltub reast subjektiivseist põhjustest, eeskätt iseloomust, tööalast jne.; teisalt evib siin suurt tähendust eeskaju, traditsioon ja käepärasus (näit. uputamist harva talvel). Enamik enesetapmisi teostub varjatud kohtades — lukustatud korteris, pööningul, metsas, hotellitoas jne. Kaksikesetapmisi, enesetapmisi eelnenud roimaga, samuti ka mitme enesetapmisviisi kombinatsioon esineb Eestis harukordselt.

Enam kui 50% enesetapmisist teostub poomise teel, mis on kujunenud kergemini teostatavamaks ja traditsioonilisemaks viisiks; eeliseks on, et siin võrdlemisi harva pääseb surmast. Meestel järgneb sageduselt mahalaskmine — ümmarguselt 30% üldarvust, naistel aga uputamine (10—20%); mahalaskmiste osatähtsus on meestel naistest enam kui 2 korda kõrgem, uputamine seevastu esineb aga naistel ca 3 korda sagedamini. Uputamise peaaegu võrdne osatähtsus on naistel ka mürgitamisel, mis meestel esineb võrdlemisi väga harva. Üldreeglinna on naistel suurem ka rongi alla heitmiste osatähtsus, meestel aga üldiselt harva esinevate terariistadega surmamiste oma.

RETINA II A jõudis pärale!

See Kodaki 24x36 mm liitkaamera on nüüd mitmeti täiendatud. Muide on näidik sidestatud kaugusmõõdikuga ja käsitamine sünnib ühe vaateaugu kaudu. Korrekt-sioonilääts prillikandjatele. Uudne võteteluge-ja. Käepärasem tagasikerija. Jalas lisapäraldiste jaoks. Saadaval parimate anas-tigmatidega compur-rapiidkatikus särijõus 1:2,0 kuni 1:3,5.

FOTOTARVETEARIS
H. SAHME

TALLINN, HARJU 27, TELEFON 481-14.

Enesetapmiskatsete hulgas on suurim sel-liste viiside osatähtsus, mis mõjuvad aeglase-malt ning võimaldavad otsuste muutmist ning pääsemist. Selliseid tuleb nentida uputamisi, mürgitamisi, terariistaga haavamisi; ka tuli-relva tarvitanute elu õnnestub üsna sageli pääs-ta, kuna ebakindlalt sooritatud lask pole sur-mav.

Mõningate abinõude, näiteks mürgi, kätte-saadavuse tõkestamine ei evi mingit tähtsust enesetapmiste pidurdamise seisukohast, kuna vastav isik leiab küllaldaselt igasuguseid vahen-deid oma otsuse teostamiseks.

Enesetapmiste põhjused.

Enesetapmiste põhjuste selgitamine on vas-tava statistika olulisim ülesanne, kuna nende tundmaõppimise kaudu avaneb võimalus asuda enesetapmiste vältimisele. Kahjuks on aga olemasolev andmestik ses suhtes kõige ebatäie-likum ning moonutatum, ja seda juba oma loo-mult. Vaevalt jääb kuskil mujal niipalju tõde varjule kui enesetapmiseni viinud sisimate põh-juste alal. Enesetapjal meeldib sageli varjata oma teo põhjusi; viimses avalduses märgitakse tavaliselt lähem, pahatihti üsna juhuslik asjaolu, viimne lüli kausaalketis; väga sageli põhjenda-takse oma sammu üldsõnalise „elutüdimusega“, osutamata asjaolusid, mis on seda tinginud. Põh-justena märgitud asjaolud on pigemini teo psüh-holoogilised motiivid — ajendid, mitte aga ürg-põhjused. Ka olemasolev motiveering ei taba

kindlasti mitte alati tõde, eriti kui on tegemist omaste arvamusega. Ka enesetapja ise ei tea alati sisimaid põhjusi: sageli on siin mõõduand-vad psüühilised häired, milledest ta isegi pole teadlik. Elutahte murdumine lubab oletada, et siin on tegemist hingeeluliste riketega palju suuremas ulatuses, kui see tavaliselt selgub mo-tiivide statistikast.

On väidetud, et enesetapjad ei ole iial vaim-selt täiesti normaalses seisundis (Eulenburg), samas tõendatakse aga, et päris vaimuhaigete hulgas on enesetapmiste sagedus väike (Weich-brodt). Kuidas sellega ka ei oleks, on siiski selgunud, et enamik enesetapjaid kalduv melan-koolseile ja maanilis-depressiivseile seisundeile või ülisuurele ärritatavusele; enesetapjaskonnas leidub hüsteerikuid, epileptikuid, neurasteenikuid, psühhopaate, alkohoolikuid ja moraalselt defekt-seid. Sellised hingeelulised väärhoiakud ongi sagedamalt enesetapmise endogeenseiks põhju-siks. Välised motiivid tõukavad teole tavaliselt alles siis, kui juba sisemine dispositsioon ole-mas; pikemalt mõjudes võivad nad aga tekitada mitmesuguste närviliste nähtude kuhjumist. luues seega sisemiselt tundlikuma pinna vasta-vaile välismõjudele. Arvestades kõiki asjaolu-sid, mis võisid inimest tõugata enesetapmisele, oleks 1934—37. a. andmeil pilt järgmine. Eel-kõige tähtsaim tähelepanek: 45% mees- ja üle 55% naisenesetapjaist kannatab raskeid kehalisi või vaimuhaigusi ning närvikavarikkeid. Arves-tades ka joomatõbe ning ägedushoogu kui erilisi patoloogilisi nähteid, kannab vähemalt 60% enesetapjaist endas haiglasti sugemeid. Kuna pa-toloogilise alaväärtuslikkusega sageli seltsib ka sotsiaalne väheväärtuslikkus, omandab kogu ene-setapmise probleemistik erilaadse varvingu. Meestel on suurem kehaliste haiguste, naistel aga vaimu- ja närvikavarikete osatähtsus. Keha-lisist haigusist põevad paljud parandamatut tüi-sikust, vähki ja muid üli-raskeid haigusi; alali-seid vaimuhaigete kõrval esineb arvukalt ajuti ebanormaalselt käitujaid. Joomatõbi on viinud murdumisele 12,5% mees- ja 1,5% naisenesetap-jaist. Kõnelemata alkoholi tarvitamisest enese-tapmiseks vajaliku julguse saamiseks, evib joo-mine siin kahepalgelist iseloomu: olles ühelt poolt elukibedusist unustuse otsimise allikaks, tekitab ja süvendab ta teisalt endisi ja uusi mu-resid (haigusi, vaesust, perekonnatüülsid jne.). Ägedushoos või äkilises raevus, sageli joobnul, ennast tapnud moodustasid 1934—37. a. keskmiselt 4,4% mees- ja 1,0% naisenesetapjate arvust. Majanduslike tegurite arvele langeb otseselt 9,7% meeste ja 7,8% naiste enesetapmisist; tegelikult on nende tegurite osatähtsus tunduvalt kõrgem, kuna suur osa teisi asjaolusid (haigu-sed, perekonnatüülid, joomine, kuritegevus jne.) tekib ainelise puuduse pinnal. Perekondlike põh-juste osatähtsus on meestel veidi kõrgem kui naistel. Seevastu romantilised asjaolud põhjus-tavad enesetapmisi naistel ca 2,5 korda rohkem kui meestel; nende osatähtsus on eriti kõrge noorte hulgas. Karistuse kartus oli 1934—37. a. keskmiselt ajendiks 7,0% mees- ja 2,4% nais-enesetapjail. Hingeline vapustus suurest kur-busest, häbist jne. ning mitmesugused muud as-jaolud olid samal ajal põhjuseks ca 5—6% juh-tumeil. Enne murdeiga lastel esineb väga tühi-seid motiive — näit. kättemaks halva kohtlemise või kurbus puuduliku koolis edasi jõudmise pärast.

ÄSJA KORRALDATI POLITSEIASUTISTE PERSONAALILE JA POLITSEIAMETNIKELE
LÜHIAJALINE KÕ ETTEVALMISTUSE KURSUS.

Ülal pildimontaažil näeme kursuslasi Tuletõrjemajas loenguid kuulamas, keskel sõõris — Tall-
Harju prefekti N. Reimot kursusi avamas, all — kursuslasi praktilisil õppusil

Saksa politsei ülesanded

kodanlikus õhukaitstes*)

Alates ajast, millal algas Saksamaa intensiivne taasrelvastumine (natsionaalsotsialistide võimuletulek 16. märtsil 1935), on seal erilisel palju tähelepanu pööratud õhukaitse korraldamisele ja elanikkonna väljaõppele õhukaitse alal. Seda tööd tegi algul (alates 1933. a.) ainult riigi õhukaitse liit, kelle ümber oli koonduanud käesoleva aasta alguks 13 miljoni ümber liikmeid, sajad tuhanded ametnikke ja 3500 õhukaitse kooli. Kuna liidu töö põhines peamiselt vabatahtlikul alusel, siis on arusaadav, et sellisest organisatsiooni tööst ei piisanud riikliku õhukaitse ja rahva enesekaitse tarvetele. Oli vaja rakendada mingisugust üleriigilist distsiplineeritud, kohustuslikku organisatsiooni õhukaitse teenistusse. Selliseks organisatsiooniks osutus kodanike julgeoleku eest hoolitsev politsei.

Saksa õhukaitse seadus (antud 26. juunil 1935) teeb õhukaitse korraldamise juba riiklikuks ülesandeks, mida asub teostama riigi õhusõiduminister. Õhukaitse seadusega on temale antud ulatuslikud volitused käsutada kodanliku õhukaitse alal välispolitsei ja avalikõigusalikke asutisi, kusjuures ta on kohustatud teotsema kontaktis vastavate ministritega.

Saksa õhukaitse seadus jagab kodanliku õhukaitse kolme põhiossa: 1) julgeolekuteenistus (korra alalhoid, õhukaitse vaatlus- ja sideteenistus, abistamisteenus); 2) enesekaitse ja 3) tööstusõhukaitse. Õhukaitse seaduse ja selle elluviimise määrustega (viimaseid ilmus Poola-Saksa konflikti alguseni üheksa) on välispolitsei õlule pandud eriti laiaulatuslikud ülesanded kodanliku õhukaitse julgeoleku ja enesekaitse teenistuse alal.

Julgeolekuteenistuse ülesandeks on avaliku korra alalhoidmine õhurünnaku ajal, õhukaitse hoiatusteenistuse (õhualarm) ja sideteenistuse korraldamine ja õhurünnakutega tekitatud kahjude likvideerimine, nii et majanduslik elu ja liiklemine selle all kannataksid võimalikult lühemat aega. Nende ülesannete teostamisel on politseil abiks erialade tundjad õhukaitse meeskonnad (omavalitsuste eriteadlaste rühmad, punane rist, tuletõrje, tehniline hädaabi, gaasiluure ja mürkärastamise meeskonnad).

*) Saksa omakaitse korraldamise määrused ja „Gasschutz und Luftschutz“ 1939, vihk 6.

Enesekaitse ülesandeks on kodanike enesekaitse teostamine ja selle organiseerijaiks on riigi õhukaitse liit, kelle ülesandeks on levitada kodanikes teadmisi õhukaitse ettevalmistamise vajadusest, teostada ja süvendada õhukaitse väljaõpet ning rakendada ellu kodanike enesekaitse vahendeid. Politsei kohuseks on siin abistada riigi õhukaitse liidu tegevust ja töötada temaga käsikäes eelmainitud ülesannete teostamisel. Üldiselt jagatakse Saksa politsei ülesanded õhukaitse alal kahte ossa: rahu- ja sõjaaegsed.

Rahua ajal on Saksa politsei õhukaitse tegevus suunatud õhukaitse ettevalmistamisele ja selle teostamise kontrollimisele. Nii on politseil enesekaitse teenistuse alal kohustuseks teostada järelevalvet KÕ määruste täitmise, kohustuslike enesekaitsevahendite soetamise ja nende korraliku alalhoidmise, samuti ka kodanike õhukaitse ettevalmistamise üle. Saksa õhukaitse seaduse põhjal on kõik Saksa riigi kodanikud kodanliku õhukaitse kohuslikud ja peavad osa võtma vastavate korralduste alusel riigi õhukaitse liidu poolt kodanikele korraldatavaist õhukaitse väljaõppe kursused ning praktilisest harjutusist. Neist kohuseist kõrvalehoiduvate kodanike korralekutsumine ja vajaduse korral karistamine kuulub politsei valdkonda.

Julgeolekuteenistuse alal on politsei rahu- aegseiks ülesandeks häireseadiste asukohtade kindlaksmääramine ja häireseadiste korraldamine, nõnda et õhuhäire oleks kõikjale küllaldaselt kuuldav, ning aeg-ajalise kontrolli teostamine häireseadiste korraliku töötamise üle. Õhukaitse ja pimendamise määrus seab politsei tegevusse ka pimendamise korraldamise, mille põhjal politsei on kohustatud eeskätt kontrollima pimendamiseks vajalike ettevalmistuste teostamist. Samuti teostub rahuajal politsei järelevalve all avalike varjendite ehitamine, julgeoleku- ja abistamisteenusmeeskondade kogunemispunktide määramine ja reservjõudude paigutamiseks ruumide soetamine (Saksa õhukaitse on ette nähtud: 1) õhualarmi puhul kohe tegevusse astuvad meeskonnad, 2) väljaastumiseks valmisolevad meeskonnad ja 3) õhukaitse meeskondade reserv), veevõtukohtade kindlaksmääramine ja järelevalve teostamine nende ehitamise ja korrashoiu üle, samuti ka esmasabipunktidele ruumide soetamine. Politsei ülesandeks on teha eeltöid õhurünnakute ajal

peavarjuta jäänud isikute paigutamiseks vähem-
ohtlikesse kohtadesse, samuti ka kindlaks mää-
rata, missugused asutised ja tööstused on rah-
vamajanduslikust ja riiklikust seisukohast kõige
ohtlikumad, ning vastavalt sellele korraldada
või nõuda nende asutiste ja ettevõtete õhu-
kaitse korraldamist.

Sõja olukorras muutub politsei võim
kodanlikku õhukaitset organiseerivast ja kont-
rolli teostavast võimust kodanlikku õhukaitset
tegelikult juhtivaks võimuks. Vastavalt õhu-
rännakute vastu ettevalmistamisega (ooteaeg,
hoiatusaeg, õhurännaku aeg ja õhurännaku jä-
relaeg) jagunevad ka politsei ülesanded.

Ooteajal astub kohalik politseijuht õhu-
kaitse tegelikule juhtimisele, kusjuures tema
käsutusse astuvad kõik kodanlikku õhukaitset
teostavad organisatsioonid ja üldise kodanliku
õhukaitse teostamiseks moodustatud ametiasu-
tiste meeskonnad ühes vastavate vahenditega.
Nende valmisoleku kontrollimisel ilmnenud puu-
dused tuleb politsei korraldusel võimalikult kii-
relt kõrvaldada. Politseil tuleb anda kodanikele
õhukaitse kiireks korrastamiseks vastavaid ju-
hiseid ja eeskirju; kontrollida, kas on kõikjal
täidetud õhukaitse juhiseis ja eeskirjus ettenä-
tud nõuded; hoolitseda eeskirjade kohase pimen-
damise läbiviimise ja liiklemistähiste — suuna-
lambikeste korralliku töötamise eest. Pealeselie
tuleb kontrollida, kas esmasabipunktid on kor-
ras ja haiglad tühjendatud õhurännaku ohv-
rite vastuvõtuks. Samuti tuleb korraldada ja
välja panna õhuvaatlus-sideteenistuse kohalikud
valvepostid.

Hoiatusajal on politsei kohuseks välti-
da asjatut ärevust rahvahulkades, reguleerida
liiklemist, nii et oleks võimalik kiire tänavate
tühjenemine õhurännaku puhul; hoiatada asutisi
ja käitisi, andmata üldhäiret, nii et need jõuak-
sid läbi viia vastavad ettevalmistused õhualar-
mi puhuks.

Õhurännaku teostamisel (õhurännaku
aeg) on politsei ülesandeks anda üldõhu-
alarm, juhtida elanike varjumist, katkestada
liiklemine, vältida paanikat ja hoolitseda kuri-
tegevuse takistamise eest õhurännaku ajal. Nen-
de ülesannete teostamisel abistavad politseid
vastavad õhukaitse meeskonnad.

Õhurännaku möödumisel (õhurännaku
järelaeg) on politsei ülesandeks õhuvaatlus-
sideteenistuse kaudu kindlaks teha tekkinud
kahjude asukohad ja määrata abistamisjärje-
kord ning saata välja abistavad jõud, juhtides
nende tegevust õhurännaku läbi tekkinud kah-
jude likvideerimisel. Anda lõppalarm. Politseil
tuleb ka korraldada ja juhatada õhurännaku
kannatanute abistamist, liiklemisteede korda-
seadmist rusude kõrvaldamisega, varisemisohtu
sattunud majade tühjendamist elanikest ja pea-

varjuta jäänud isikute majutamist. Samuti tu-
leb teostada õhurännakul surmasaanud isikute
kindlakstegemist, ning kõigi õhukaitse abi-
nõude uuesti kordaseadmise korraldamist val-
misolekuks võimaliku uue õhurännaku vastu.

Eelpooltoodud andmeist nähtub, et Saksa
välispolitseil on kodanliku õhukaitse alal täita
väga mitmekesised ja ulatuslikud ülesanded.
Nende ülesannete teostamiseks on välispolitseile
õhukaitse seaduse ja määrustega antud laialda-
sed õigused. Temale on antud õigus korral-
dada igasuguseid õhukaitse harjutusi (alarm,
pimendamine ja õhukaitse üldharjutused), mil-
ledest osavõtt elanikkonnale on kohuslik. Tal
on õigus välja anda õhukaitse eeskirju ja juhi-
seid, kontrollida kodanliku õhukaitse alal tehta-
vat tööd ja julgeolekuteenistuse ja abistamis-
meeskondade organiseerimist ja valmisolekut jne.
Samuti on õigus oma äranägemisel kindlaks
määrata, missugused asutised ja ettevõtted on
õhuohtlikud ja millises ulatuses üks või teine
asutis või ettevõtte peab teostama õhukaitset,
samuti on tal ka õigus õhukaitse määрусist ja
eeskirjust kõrvalehoidjaid karistada ettenähtud
karistusnormide järgi.

Soome ajakirjanduse tähelepanu minister R. Veermäe külaskäigule Soome

Teatavasti viibis Siseminister R. Veermäe
koos abikaasaga Soomes külaskäigul 18.—22. au-
gustini s. a., et tutvuda Soome politsei, piiri-
valve ja omavalitsuste tegevusega. Sellele mi-
nister Veermäe külaskäigule on Soome aja-
kirjandus pühendanud elavat tähelepanu, tuues
pilte ja kirjutisi minister Veermäe tutvumiskäikudest Soome asutis. Soome suure-
mad päevalehed, „Uusi Suomi“ ja „Helsingin
Sanomat“, samuti rootsikeelne „Hufvudstads-
bladet“ on toonud pikemaid kirjutisi minister
Veermäe saabumisest Soome ja vastuvõttust
ning kogu külaskäigu kestel avaldanud igas
numbris jooksvaid sõnumeid ministri tutvumiskäikudest Soome politsei, piirivalve ja omavalitsusasutis. Eelnimetatud lehed, samuti päevalehed „Karjala“, „Suomen Sosialdemokraatti“, „Maakansa“ ja „Kansan Työ“ on pikemas kirjutises toonud minister Veermäe jutujamase Eesti politsei, piirivalve ja omavalitsuste korralduste kohta, milles minister andis selgitusi meie politsei organisatsioonist, politseikooli korraldusest ja politseikooli kasvandike komplekteerimise aluseist, ning käsitles meie omavalitsuste korraldust seoses valdade reformiga ja eelolevaid omavalitsuste valimisi. Juttujamase lõpul minister Veermäe rõhutas, et eesti rahvas on rahulik, teeb tööd ega karda sõda. Ründaja on ennemgi tagasi löödud ja lüüakse veelgi, kui seda peaks vaja olema.

Pikema kirjelduse minister Veermäe külaskäigust on toonud ka Soome politseiajakiri „Poliisilehti“, samuti on „Poliisimies“ avaldanud pildi ministri saabumisest Helsingi.

Kinnipidamiskaristused

ja nende täitmised Eestis

Nagu minu varemast kirjutisist selgus, heideti uuel ajal kõrvale keskaegne karistuspõhimõte ja otstarve, mis seisnes selles, et seaduse vastu eksinut taheti hirmutada kuritegevusest väga raskete karistustega ja karistamine pidi enesega kaasa tooma kurjategija kahjutukstegevise ühiskonnale.

Uuel ajal leiti, et seaduse vastu eksinu tuleb tagasi võita ühiskonnale väärilise kodanikuna tema kasvatamise ja õpetamise meetodiga.

Kõige uuemal ajal on see põhimõte eriti levinud ja välja arendatud tema üksikuis faases. Üha enam on levinud arusaamine, et tööle õpetamine, harjutamine ja töö ise on parimaks kasvatamisvahendiks. Karistatu peab jõudma arusaamisele, et inimese ülesandeks ühiskonnas on töötada ja ainult töötamine on vahendiks, mis võimaldab äraelatamist. Kõige selle juurde peab aga kuuluma vajalik haridus, kehaline liikumine vaimse töö juures, arusaamine riiklikest, ühiskondlikest, perekondlikest kohustusist ja teatavad vaimsed huvid.

Nende põhimõtete teostamiseks kohustatakse vange töötama, nõutakse neilt distsipliini, võimaldatakse neile haridust, vaba liikumist värskes õhus, võimlemist, korraldatakse usulisi talitusi, kino- ja isegi teatrietendusi, lubatakse kuulata raadiot ja tutvuda raamatukoguga, mis peaaegu igas vanglas on olemas; lubatakse hea käitumise korral lahkuda vanglast ilma valveta lühemaks ajaks ja ka ennetähtaegset vabanemist. Seega on vangi hea käekäik vanglas tehtud sõltuvaks vangist enesest. Halva käitumise korral käsitatakse väga painduvat karistusredelit, mis algab hoiatusega ja lõpeb kartserikaristusega. Mõnes riigis on lubatud ka ihunuhtlus. Sama põhimõtte kohaselt on kriminaalseadustikes sanktsioonid muutunud väga painduvaks. Ühe ja sama süüteo eest määratakse väga erineva suurusega karistusi. Võetakse arvesse harjumust kuritegevusega, vaimset taset ja seisukorda, motive ja olukorda, milles kuritegevus on toimitud.

Vaidlusaluseks on senini jäänud küsimus, kas karistatud isikut tuleb hoida üksikvangistuses, osalt üksik-, osalt ühis-, või ainult ühisvangistuses. Enamus kaldub siiski üksikvangistuse pooldamisele — see nõuab aga suuri kulusid, mida iga riik pole suuteline korraldama.

Olukord meil.

KrS järgi on meil karistused: 1) surmanuhtlus — alternatiivne: kas poomine või mürgivõtmine süüdimõistetute poolt, 2) sunnitöö — viiakse täide vanglate eriosakonnas, 3) vangla, 4) arest — viiakse täide vangla eriosakonnas või arestimajas ja 5) rahaträhv.

Karistuste kandmisel kehtiv Vangistuseseaduslik sunnitööliste ja vangimajaliste vahel vahet ei tee — neid nimetatakse ühise nimega „v a h i a l u n e” ja nende kohta kohaldatakse ühtlast režiimi, mispärast on vajalik vaadelda ainult vangla karistuse täitmist.

Omaks on võetud meil eraldamise põhimõte, nii eraldatakse esimest korda karistatud retsidivistidest, alaealised täisealisist, sunnitöölistest vangimajalisist, üksikuis astmeis olevad vahialused ja korraarmastajad halbade kalduvustega vahialuseist.

Omaks on võetud ka „progressiivne süsteem” ehk painduv karistustäitmise kord, mida kohaldatakse nende vahialuste juures, kellele karistuse pikkus ületab kuuekuise vangla karistuse. Sellekohaselt jagatakse vahialusele määratud karistus pooleks ja üks pool selle järgi kuude ossa. Esimene osa — $\frac{1}{6}$ määratud poolest karistusajast on „katsealuste” aste, teine — $\frac{4}{6}$ on „paranejate” aste ja kolmas — $\frac{1}{6}$ „eeskujulike” aste. Paranejate aste on omakorda jagatud kolme võrdsesse ossa. Kõigi nende astmete jaoks on määratud kindel arv marke (arv sõltub karistuse pikkusest), mida vahialune peab välja teenima. Marke antakse vahialusele ainult hea ja rahuldava käitumise korral, kuna halva käitumise puhul võetakse marke ära. Kui vahialune on teeninud eeskujulike astmes kõik margid, siis võib vangla nõukogu (koosseis: vangla direktor, abidirektor, arst ja prokuratuuri esindaja) vangi enne tähtaega vabastada. Seega halva käitumise puhul, kui marke ära võetakse, pikeneb automaatselt see aeg, mille kestel vahialune oleks võinud enne tähtaega vabastada. Nii on lühim aeg, millal vang võidakse enne tähtaega vabastada, pool temale määratud karistusest. Hea käitumise puhul margi väljateenimise ajaks on üks nädal.

Mida kõrgemale vahialune astmetes tõuseb, seda enam omandab ta soodustusi — nii võib katsealuste astmel olev v/a kirjutada ühe kirja,

saada kokku omastega ja lasta enesele toitu tuua iga kahe kuu tagant, eeskujulike astmel oleval vahialusel on see võimalik üks kord nädalas. Katsealuste astmel on suitsetamine ja aja-kirjanduse lugemine keelatud, teistes astmetes on lubatud. Paranejate I astmes olev v/a võib lugeda ühe kuu vanuseid ajalehti, eeskujulike astmes aga kolme päeva vanuseid. Eeskujulike astmes olevat vahialust võidakse lubada kuueks tunniks kohalikku linna ilma valveta erariideis ja tema karistust võidakse katkestada erilisel juhtumel kuni kolme päevani. Seega — mida paremini vang ennast ülal peab, seda enam langeb talle osaks soodustusi.

Üksikuisse astmeisse kuuluvad vahialused on eraldatud ka väliste tunnuste järgi: nii on katsealuste astmel üks kollane pael, paranejate astmel kaks ja eeskujulikel kolm. Paelad on asetatud kuue vasakule käisele.

Ka meie Vangistusseadustik näeb ette, et vahialuseile tuleb võimaldada hariduse saamist, liikumist vabas õhus, võimlemist, jalutamist, osavõtmist usulisist talitustest ja isegi abiellumist. Vangidele võib õpetada ka laulu, muusikat, pida üldhariduslikke, kõlblisi, tervishoulisi loenguid, korraldada teatri- ja kinoetendusi, võimaldada raadiokuulamist ja tutvumist vangla raamatukoguga.

On omaks võetud põhimõte, et töö on vangide *parimaks kasvatajaks* — töö peab võõrutama vangid kergest ulaelust, harjutama teda püsivusele ja andma talle teatava kutseoskuse, kui tal seda pole. Kutsetunnistusi meie vanglad ei anna, kuid näit. end. Tšehhoslovakkias praktiseeriti ka seda.

Sellekohaselt on peaaegu sajaprotsendiliselt meie ajaistujad vahialused rakendatud töhe. Töö on vahialuseile sunduslik ja vabastatud on ainult haiged ja vigased.

Töö eest makstakse tasu ja selle eest võivad nad muretseda toitu, riideid j. m. Tööd on antud välja täkitöö alusel (kus see võimalik) ja korralikele ning püüdlikele makstakse peale töötasu ka preemiaid, mis peab neid ergutama produktiivsele tööle. Nii töötavad meie vahialused praegu metsa-, kivi-, turbaõikuse, kalasoolamise, põllumajanduse, trükkimise j. t. töökoja töodel (rätsepad, kingsepad, tiserid jne.).

Kes heaga ei tööta, seda sunnitakse, milleks on väga paindov distsiplinaarkaristuste redel, mis algab noomitusega ja lõpeb vee-leiva-kartserikaristusega. Ihunuhtlust meie vanglates ei tunta. Kui vahialune hakkab jõuga vastu või märatsema, siis asetatakse ta rahustussärki, milles märatseja oma tundeid suuremais liigutis enam ei saa avaldada, seega rahustussärgiga tehakse märatseja ümbrusele ohutuks ja sellesse jäetakse ta seni, kuni märatsemishoog on möödunud ja ta lubab, et edaspidi käitub korralikult.

Kõigeeks selleks on täpsed eeskirjad ja vahialusele on võimaldatud kaevata administratsiooni tegevuse vastu kõrgeima ülemuseni.

Meie vanglates valitseb sõjaväeline distsipliin ja nõutakse sellest täpset kinnipidamist nii teenijaskonna kui ka vahialuste poolt.

Vastavalt eeltoodud põhimõttele on välja õpetatud ka vangla teenijaskond, kuid on kavatsus asutada isegi valvurite kool või kursused, kus vangla teenijad omandavad juba põhiliku ettevalmistuse.

Nagu eeltoodust nähtub, on meil rakendatud suurem osa modernseist kinnipidamise mõtetest, kuid on jäädud ühisvangistuse põhimõtte juurde, sest üksikvangistus pole meil teostatav, sest sel korral tuleks kõigi seniste vanglate kasutamist loobuda ja uued ehitada. Peale muu on meie vangid rakendatud peaaegu eranditult sellisele töödele, mis pole kohandatavad üksikvangistuse põhimõttele; erilist rõhku pannakse meie juures ka asjaolule, et vangide töö ennast majanduslikult tasuks. Üksikvangistuse juures peaks olema igal vangil omaette tööriistad, peaks olema rohkem õpetajaid ja töö poleks nii produktiivne.

Pole teostatav ka põhimõte, et vangid päeval töötaksid koos, kuid öösel oleksid eraldatud, kuna seegi nõuaks meilt ülesaatuid kulusid. Levinenumaks modernsete vangimajade tüübiks on suured tiibhoonelised vanglad (hoone tsentrist lähtub 3—8 tiibhoonet, kuhu on paigutatud vahialused enamalt jaolt üksikkambriisse. Tiibhoonet läbib kogu ulatuses pikk koridor, millest mõlemal pool asetuvad vangikambriid. Hoone keskusest võib jälgida seega kogu vanglat. Muidugi on selliste hoonete ehitamine kulukas ja neid leidub suuremais riiges ainult üksikuid, kuid need võimaldavad suurt valvemeeskonna kokkuhoidu.

Meie vanglad on suurelt osalt veneaegsed; juurde on ehitatud Harku ja Murru vangla, kuid pole võimalik olnud neis tehtavate tööde iseloomu tõttu silmas pidada moodsa ajastu põhimõtteid.

Moodsa vanglana saaks kõne alla tulla ainult Tallinna Keskvangimaja, kus on olemas üksikjaoskond umbes 50 vahialusele ja uuestiehitatud Sidehoone. Viimane on kahekordne ehitus ja kumbki kord moodustab omaette jaoskonna. Kogu jaoskonda läbib pikk koridor, millest ühel pool on välissein ja teisel pool vangikambriid. Kambrid mahutavad kuni 7 vahialust. Need jaoskonnad võimaldavad puhtuse, korra säilitamise ja moodsa vangistus-põhimõtte rakendamist, need on varustatud igas kambriis eri kloseti ja veekraaniga. Teised vanglad on kõik ühisvangistuslikud ja nende kambriid mahutavad 4 kuni 30 vahialust.

Seega on meil kinnipidamiskaristuste täitmise olude kohaselt välja arendatud, kuid vangelate eneste suhtes oleme maha jäänud suuremast osast Euroopa riikidest.

Seega on meil kinnipidamiskaristuste täitmise olude kohaselt välja arendatud, kuid vangelate eneste suhtes oleme maha jäänud suuremast osast Euroopa riikidest.

Mõrv 85 aastat tagasi

Süüteo areeniks on krahvide sugukonna vana loss. Ühel päeval laskis krahv Cäsar Hornung arsti kutsuda ja palus abi anda oma haigestunud poolvennale, krahv Ottwaldile. Ottwald viibis külalisena lossis, et ühtlasi korraldada poolvendade vahel sassiläinud pärandus- asju. Pärijate hulka kuulus veel Ottwaldi õde Cornelia, kelle saabumist oodati lähemal päeval. Vahepeal vennaksed otsisid meelelahutust jahipidamisest, ent ühelt jahiretkelt naastes Ottwald haigestus. Teda piinasid palavik, vahelduv higi, nõrkus- ja oksendamishood. Viimasel õhtul jäi haige lõppeks rahulikult magama. Majapidajanna, kelle tuba asetses haigetoa läheduses, sai käsu haiget mitte tülitada, küll aga hooliga tähele panna iga haigetoa poolt kostvat häält. Järgmisel hommikul majapidajanna piilus ettevaatlikult haigetoa uksest sisse: haige magas alles rahulikult. Ettevaatuse pärast aga saatis krahv Cäsar arsti järele, lastes venda kuni arsti tulekuni edasi magada. Arsti pärale jõudes pidi see vaid nentima, et näiliselt rahulikult uinuv haige oli juba surnud. Kramp-likult linadesse surutud käed lasksid oletada südamerabandust. Siiski vana arst raputas kahtlevat pead, uuris põhjalikult koolnu suud ja viimaks öölaua seisvat joogiklaasi. Viimasest krahv Ottwald oli öösel joonud limonaadi. Lõppeks arst teatas, et ta on sunnitud avaldama käesolevast surmajuhtumist kohtuvõimudele, sest arvatavasti on siin tegemist mürgitusega.

Arsti teadaande järgi sõitis lähemast linnast kohtu-uuriija mõne ametniku saatel kohale. Kuulanud arsti üle, korraldas ta laiba lahkamise ja suulima ning joogiklaasi keemilise uuri- mise. Krahv Cäsar seletas, et surnud vend, lootes oma tugevale loomusele, on keeldunud haiguse ajal arsti kutsumisest. Tema, Cäsar, ole- vat isiklikult põetanud venda, samuti igal õhtul isiklikult talle jooki seganud. Ainult vii- masel õhtul olevat seda teinud majapidajanna Anna. Ta oli noor nāgus tütarlaps, kes juhtis poissmehest krahv Cäsari kogu majapidamist. Tema hoole all seisid ka savikruusid põlemar- jamahlaga, millest valmistati haigele jooki. Kohtu-uuriija ette tuli ta täiesti segasena ja kinnitas nuttes korduvalt, et ta ei olevat mi- dagi seganud limonaadi hulka.

Kohtu-uuriija andis tütarlapse esialgu ühe ametniku järelevalve alla ja koostas ise vaatlus- protokollid, mis peale muu sisaldas ka kogu lossi- ruumide täpse kirjelduse, täiendatult hoolikalt valmistatud plaaniga.

Kadunud vanakrahv oli lasknud ehitada vastu vana lossi üht nurka uue tiibehitise. Viimase alumist korda ühendas pikk esik vana lossi ruumidega. Tiibhoone ühel pool esikut asetse- sid kõrvuti krahv Cäsari toad, vahetult nende järel vana lossi osas asetses surituba ja selle kõrväl vana raamatukogu ruum, mille aken moodustas otsaküljel viimase reas. Kahe viimase ruumi vastas üle koridori oli majapida- janna tuba. Suritoo ja raamatukogu vahelises seinas ust ei olnud, mõlema ruumi ainsad ukse- d avanesid koridori. Raamatukogu seinte ääres asetsesid kõrged riulid, täidetud köidetega. Kohtu-uuriija märkis kõik üksikasjaliselt üles. Pealeselle kandis ta protokollid ka mõnede vaha-

tilkade leiu koridori ja esiku põrandal. Kõigist selle külje akendest võis näha alla orgu, mille põhja mööda voolaval jõel asus saeveski.

Vahepeal olid arstid ja keemikud selgeks teinud, et krahv Ottwald on surnud arseeni- mürgituse ja et joogiklaasi sadestused sisal- dasid arseeni. Ent kohtu-uuriija ei leidnud ain- satki tugipunkti otsustamiseks, millisel viisil arseen sattus joogiklaasi. Läbiotsimised, mil- leks krahv Cäsar lahkesti avas kõik ruumid, ei annud tagajärki. Järgnevatel päevil toimetatud teenijaskonna ülekuulamine ei toonud asja mi- dagi olulisemat peale mitmesuguste kuuluste, mis keerlesid majapidajanna ümber. Räägiti mingisugusest armuvahekorrast Anna ja krahv Ottwaldi vahel, millele krahv Cäsar olevat lõpu teinud; arvati et krahv Cäsar ise olevat ihale- nud nāgusat Annat, kuid viimane lūkanud kõik lähenemiskatsed järsult tagasi. Lõppeks teati rääkida ka Anna armuvahekorrast ühe tööpoisiga lähemast saeveskist, mispärast krahv tundvat ägedat armukadedust. Saeveski töö- pois kuulati üle ja ta võttis mainitud vahe- korrad majapidajannaga õigeks: nad olevat koguni salaja kihlunud. Üldiselt aga märkas kohtu-uuriija, et ülekuulatud isikute se- letusis nagu ei klapiks midagi, kogu loosse jäid tühikud, milledest teenijad püüdsid nagu mööda hiilida. Seepärast surus ta oma risküsimustega ja seni kuuludud asjaolude kõrvutamisega uuesti peale ning sai viimaks kuulda järgmise piinliku asjakäigu:

Viimasel õhtul krahv Cäsar oli annud teeni- jaile kõva käsu haiget öö kestel mitte tülitada. Seda kuuldes Anna saatis oma armsamale tea- te, et eeloleval ööl ei olevat karta mingit eksi- tamist, ja varsti oligi saeveski tööpoiss tema toas. Ent nende koosviibimist segati siiski. Vastu keskööd kuulis Anna koridorist põrandal- laudade kääksumist. Ta luuras läbi võtmeaugu ja nägi oma suurimaks kohkumiseks, et krahv Cäsar, küünal käes, astub tasahilju üle koridori raamatukogutuppa. Harva avatav uks kriiksus valjusti. Hirmunult ootas armastajapaar, kuni uks jälle kriiksus, krahv raamatukogust väljus ja majapidajanna toast möödudes oma tuba- desse kadus. Siis hiilis minema ka tööpoiss. Krahv Cäsar võttis ülekuulamisele öise raamat- kogu külastamise õigeks. Ta olevat töötanud veel hilja öösel päranduse jagamise kava kallal, vajanud seejuures vanu pabereid ja toonud need tasahilju raamatukogust, et mitte äratada haiget. Haigetoas ta ei olevat öö kestel käinud, mis muide klappis ka Anna seletusega.

Midagi rohkemat ei suutnud kohtu-uuriija enam välja selgitada. Jäi üle ainuke vōi- malus, et Anna puistas märki joo- giklaasi. Kuid millistel motiividel? Para- jasti kui kohtu-uuriija selle raske küsimuse üle pead murdis, tuli veel üks tunnistaja: saeveski rentnik Caspar. Ta oli korraldanud kriitilisel ööl veidi enne kella 12 veskitammi. Tammile minnes heitnud ta pilgu lossi poole ja näinud kõiki selle aknaid kuuvalguses helkivat. Akki sähvatanud uue tiibhoone äärmisest aknast tu- levalgus, liikunud siis mööda uue tiiva kõigist aknaist, kadunud lühikeseks ajaks ja tulnud jälle nähtavale raamatukogutoa aknal. Caspar

võinud isegi tulekandja varju näha. Raamatukogutoas muutunud vari hiiglasuureks — nähtavasti oli asetatud valgusallikas põrandale. Vähe aja pärast tõusnud ka haigetoa aknale nõrk valgusekuma, kuid kohe seejärel vajunud kõrvalt mingi must kate selle akna ette ja valgusekuma kustunud ja aken muutunud mustaks. Lühikese aja möödudes aga helkinud haigetoa aken endiselt liikuvalt. Valgus kustus raamatukogutoas ja liikus uude tiiba tagasi. Kogu nähtu oleks olnud seletatav krahvi käiguga raamatukokku, kui sellele poleks lisandunud salapärane valgusekuma haigetoa aknal ja sellele järgnev must vari. Mõlemad paistsid lihtsalt võimatutena. Haigetoa puudusid aknaluugid või mingi sirm, millega oleks võidud katta kõrge aken. Pealegi puudus haigetoa ja raamatukogu vahel sisemine ühendus. Veski-rentnik, kes lossi hästi tundis, teadis seda isegi, aga just need asjaolud sundisidki teda kohtu-uuriija juurde tulema. Lossis olevat juba ammu märgatud tonte, ja ainult tont võis varjata akna ning seista krahv Ottwaldi surma saladuse taga.

Viimast oletust kohtu-uuriija ei pidanud tõenäoseks, palju enam ta jäi uskuma, et on tege- mist järjekordse tunnistaja eksimusega. Ta korraldas öösel katseid. Üks ametnikest astus põleva küünlaga haigetuppa, kuid tammilt vaada- tes oli efekt hoopis teistsugune. Igaks juhuks kohtu-uuriija kutsus ehitusmeistri ja laskis valmistada kogu lossist täpse mudeli (ka sise- musest), samuti ka täpse plaani lossi ümbrusest, et asetada need asja arutamise puhul koh- tulauale. Ta küsis nõu teadlasilt, need aga ei julgenud anda mingit kindlat oletust, eeldades kõige enam *nägemispotet, näit. võinuks jões* t kerkiv udu kutsuda esile seesuguse pette.

Need jäid ka kohtu-uuriija viimaseiks üritu- siks teo olmastiku selgitamisel. Kaugemale ta selles sihis enam ei jõudnud. Nüüd asus ta as- jaosaliste isikute ja nende lähema mineviku sel- gitamisele. Paraku ei õnnestunud tal majapi- dajanna senises elus midagi kahtlustäratavat avastada. Mis puutus krahvliku perekonna liik- meisse, siis ilmnes nende vahel rida ränki tüli- sid päranduse asjus, mis algasid kohe pärast õndsas vanakrahvi surma. Krahv Cäsar kui va- nem poeg esimesest abielust oli hiiglavaranduse ainuüksi oma kätte kiskunud ning poolvennale- öele ainult tühisid riismed osaks saada lask- nud. Asi läks kohtusse ja krahv Cäsarit sun- niti pärandust õiglaselt jaotama. Nüüd otsis ta kaaspärijatega lepitust, lubades nende nõuded õiglaselt rahuldada. Saatuslikul ajal oligi päri- jaskond koos päranduse jaotuskava koostami- seks. Kohusetruu kohtu-uuriija protokollis hoo- lega pika eeloo ja ei unustanud ka seda asja- olu, et krahv Ottwald pärast leppimist vennaga oli määranud viimase oma universaalpärijaks, unustades millegipärast õe Cornelia. Krahv Cä- sar ei suutnud varjata oma meelepaha kohtu- uuriija taktivaesuse üle, kes nii suure õhinaga paljastas eeluurimise aktides lugupeetud pere- konna kogu elu-olu. Kõikjale toppis see „kas- vatamatu“ mees oma nina. Näiteks, milleks oli tal vaja uurimisele võtta asjaolu, et jahir- etkil tundmatud salakütid olid kahel korral seljatagant tulistanud krahv Ottwaldi, kui vii- mane juhtus küttima üksinda.

Eeluurimisakt paisus lõppeks kaunis pak- suks, kuid jäi otseste tõendite poolest siiski lahjaks. Ainult Anna võis tulla mõr-

varina kõne alla. Kuid milliseil motiividel? Ta isiklikult ei saanud mingit kasu krahv Ottwaldi surmast. Samuti puudusid toetuspunktid, milledest oleks võinud järeldada kihutamist kellegi teise poolt, kõige vähem aga krahv Cäsarilt. Viimast Anna oli alati viha- nud ja tema poolt ta ilmiski ei oleks lasknud ennast kallutada kuriteole. Kohtu-uuriiale pais- tis lõppeks tõenäosena, et Anna tahtis anda haigele unerohu, et segamatult viibida oma armsamaga, vahetades eksikombel unerohu ar- seeniga. Arvestades aga kahtlusaluse kange- kaelset salgamist, tõstis ta Anna vastu süüdis- tuse mõrvas.

Kirjeldatud sündmus leidis aset umbes 85 aastat tagasi, seega kohe pärast Saksa krimi- naalprotsessi reformi, mis muutis kohtupida- mise „avalikuks ja suuliseks, vannutatud meeste osavõtuga“. Kohus ei langetanud oma otsust mitte ainult kirjalike aktide põhjal, vaid kuulas ise asjaosalised üle.

Tung sellele kohtuistungile oli väga suur. Paraku kujunes aga kohtulik arutus eeluurimise materjalide kordamiseks, kuna asjaosalised ei suutnud lisada midagi uut. Kohtu-uuriija korral- dusel valmistatud lossi mudel asetseis kohtu- laual; see oli varustatud isegi seadisega, mis de- monstreeris tulevalguse liikumist läbi ruumide. Majapidajanna, veskipoiss ja -rentnik pidid mu- deli abil näitama, missuguses suunas nad olid näinud valgusekuma liikuvat. Eesistuja vaevus ennast tundide kaupa kaebealuse ja tunnistajate ülekuulamisega, püüdes avastada nende välja- ütlusis vastukäivusi, kuid tagajärjeta. Et ves- kirentnik Caspari seletusele — akent varjuta- nud „mustast seinast“ — tuli vaadata kui nägemispettele, see tõendati lossi mudeli, ehitus- meistrite ja õpetlaste selgituste varal. Pinevus tõusis haripunkti, kui kuulati üle krahv Cäsar. Krahv esines imponeeriva kindlusega ning ker- gelt ironiseeriva viisakusega, eriti selles osas, kus ta kirjeldas kohtu-uuriija püüdlikkust ja kohusetruudust eeluurimisel.

Vahepeal eesistuja oli süvenenud kirja luge- misse, mille kohtuteener talle äsja ulatas. Nüüd soovis ta tunnistajale veel ühe küsimuse esitada ja nimelt tunnistaja Caspari väljaütelse suhtes. Ei kohtu-uuriija poolt toimetatud vaatlus ega teadlaste otsused, nii põhjendas ta, ei vabasta- vat teda kohustusest uurida viimseid etteku- juteldavaid võimalusi, mille järgi ekslikuks tun- nustatud tunnistaja tähelepanekud siiski võiksid osutuda õigeiks. Käesoleval juhtumil ei ole- vat mõeldud veel ühele võimalusele: nimelt va- nades lossides olevat varemalt kasutatud sala- ukusi, millede olemasolu hiljem on vaibunud unustusse. Tema soovib teada, kas ka Hornun- gite lossis leidub mainitud salauksi. Krahv Cä- sar eitas seda, kuid muutunud, mitte enam iroo- nilise häälekõlaga. Pinevus tõusis veelgi kõrge- male, kui eesistuja nüüd jätkas, et kõigi mõist- like kaalutluste kiuste veel viimasel tunnil ta on saatnud uue komisjoni Hornungite lossi, et uurida salaukse küsimust. Praegu saanud ta komisjoni aruande. Komisjon pika otsimise jä- rel tõepoolest on avastanud raamatukogu sei- nas riulite taga vaevalt märgatava vedru, mil- lele vajutades osa seinä pöördunud surituppa. Avanenud seinäosa katnud täielikult suritõa akna. Salaukse raamis aga leidunud veel üks salalaegas, mis sisaldanud kallihinnalise sõrmu- se ja kokkumurtud paberi valge pulbriga. Mõ- lemad olid lisatud aruande juurde. Sõrmuse Cor-

Hendaye — Nice — Rooma

12. juuli hommikul kell 06.23 sõidame Hendaye'st välja Toulouse'i kiirrongiga. Rongi koosseis on tohtu pikk, kuid pürijaamas liisandub reisijaid. Vagunid on peaaegu tühjad. Alates Biarritzist muutuvad perroonid rahvarikkamaks ning vagunid täituvad reisijaist. Elektrirong kihutab 100 km kiirusega mööda Püreeneede mäeaheliku jalga ida suunas. Mäeharjad valendavad. Allpool on lopsakas taimeestik. Öitsevad kummipuud ja kaktused. Oliive koormab rohelise vili. Johannese kaunad näivad olevat valimmas. Kõikjal paistab lokkavaid viinapuudevälju. Iga vaba samm maad on viinapuustanduse all. Mootoriga töötavad automaatkastjad piserdavad karastavat vett istandustele. Teisal pritsitakse hobuste seljas kantavatest anumatest istandusi hapetega. Talud on hästi korras hoitud. Hooned enamikus kiviehitised. Hispaania veolooma eesel on kadunud silmapäriselt. Veoloomana esineb turjakas hobune. Jõukas ja maalirikas on Lõuna-Prantsusmaa.

Toulouse'i raudteejaamas vahetame rongi. Nüüd läheb sõit esialgu lõunasse, Carcasonne'i jaamast võtame aga jälle idasuuna. Lähime

nelia tunnistas krahv Ottwaldile kuulunuks. Ta oli alati kannud seda sõrmust sõrmes, kuid — nagu Cäsar seletas — olevat ta selle kaotanud mõni päev enne haigestumist jahil viibides. Pulbri tunnustas istungil viibiv kohtuarst arseeniks. Paberil, milles leidis pulber, võis eritleda Hornungite vapi osi. Krahv Cäsar keeldus vastamast edasiselle küsimusile. Eesistuja aga seadis kõrvuti salaukse avastamise ning mürgi leidmise Caspari seletustega. Siis lehitses ta kohtuakti. Aastaid kestnud pärandustüli, krahvi ahnus, järsk pööre suhetes pärast protsessi kaotamist, misud seljatagant, külmetus ja haigestumine, mis kohe algas oksendamisega, kõik see kokkukuhjatud materjal omandas nüüd korraga suurima tähtsuse. Järeldus, et Cäsar oli sepsitunud tapmisplaani juba kaaspärijatega leppimise otsimisel, oli käegakatsutav, millise seisukohaga ühines kogu kohtu koosseis. Eesistuja ettepanekul krahv Cäsar vahistati ja kohus terves koosseisus sõitis sündmuspaigale.

Juba samal ööl leidis kohapealne vaatlus aset. Juhuslikult oli jälle täiskuu ning taevas pilvitu. Kohtunikud, vannutatud mehed ja Caspar seisid all orus veskitammil. Lossis üks ametnik astus põleva küünlaga raamatukokku, aetas küünla põrandale ja avas salaukse. Veskitammilt nähti, kuidas suritaoas algul tekkis valgusekuma ja siis must sein akna ette tungis. Caspar oli omal ajal näinud õieti. Järgnevatel päevil ilmnis lisaks kõigele, et Ottwaldi testament Cäsari kasuks oli võltsitud. Siis leidis vangivalvur ühel hommikul krahvi Cäsari oma kongist surnult: ta oli võtnud mürgi. Enne surma ta oli kirjutanud paberiribale ülestunnistuse. Ülestunnistus lõppes sõnadega: „Olin järelemõtlematu juhm, et ei arvestanud valguse mõju. Ilma saatusliku varjuta ei oleks minule võinud langeda vähimatki kahtlust.“

Narbonne'i ja Sète'i ning jõuame Vahemere kaldale. Tarasconis ületame Rhône'i jõe ja õhtul kell 20.30 paiku jõuame Marseille'sse. Siin on jälle ümberistumine. Nice'i sõidab ainult mootorvagn. Viimane on tulvil reisijaid. Suur tegu on kohvritega. Rongijuht ei luba sellisel arvul kohvreid kaasa võtta, nagu neid meil pikal teekonnal kaasas on. Oleme päris nõutud. Kas jää või rongist maha. Siin abistab meid juhus. Mingi segadus on tekkinud vaguni teises otsas. Kasutades hetke, poetab pakikandja meie kohvrid vagunisse.

Kell 21.05 sõidame Marseille'st välja. Ligi 14 m pikkune voolujooneline sõiduk võtab kohe kiired tuurid peale. Lennukiküürusega tormab see mööda kõverikku Vahemere kallast. Lähime Toulon'i ja loendamatu suvituskohi. Palmipuhmi vilksatab vaguniaknast. Kaugemal suvilate vahelt helendab päikese loojenedes tumesinine Vahemere pind. Parem on sulgeda silmad ja teha väike unak tuule vihisedes kõrvus.

10 minutit enne keskööd oleme Nice'is. Võõrastemaja leidmisega pole raskusi, sest supelvõõrad ei koondunud siia 2—3 kuuks, vaid suplus käib aasta läbi. Linnaga poole sõites on näha tavalisest suuremat tulede dekoratsiooni. On lähemas prantsuse rahvuspüha ja need märgivad seda.

Peatume turuäärses võõrastemajas Félix Faure'is. See on plaazi lähedal, kuid kannis mürrarikkal kohal, sest kella 05.00 paiku algab juba turg. Turg on erinev meie omast, sest siin puudub maarahvas. Väga rohkesti on müüa lõunamaist aedvilja. Hinnad võrreldes põhjamaadega on odavamad, sest see on kohalik saadus ja turul suures külluses.

Päeval proovime merekümblust. Rand pole kiiduväärt. Rannaäär veejoonest kuni 3 m kõrguse kivimüürini on kaetud kanamuna-suuruste kividega. Ka mere põhi on samasugune ja läheb järsku sügavaks. 8 m kaugusel rannast ei leia jalad enam põhja. Suplejaid on vähevoitu. Ei paku ka erilist lõbu kápuli vette ronida, kust tugev laine supelühimulise tagasi veeretab teravate kividele. Kui aga supleja on kord vette pääsenud, siis pole tarvidust eriliseks sibliamiseks käte ja jalgadega, sest soolasest soolasem tihe merevesi hoiab inimese veepeinal.

Õhtul kell 19.00 suletakse ürid ja siis andutakse pühale. Mäe poolt, kasarmute piirkonnast on kuulda orkestri märtsumist. Relvadeta sõdurid pikas kolonnis, varustatud tõrvikutega, lähenevad kesklinnale. Rahvas juubeldab tänavaid ja puisteid. Prantslane pühitseb oma vabariigiaastapäeva.

Järgmisel hommikul kell 08.00 kärgatab mäetipult 21 suurükipauku. All turul käib aga kibe kauplemine. Kuuma ilmaga ei saa osta toiduaineid suurel arvul tagavaraks. Turg on iga päev.

Kuulduste järgi pidi kell 10 olema sõjav. paraad kasiino juures. Uudishimulisi kogunes hulgana paraadi jälgima. Postil seisvalt liiklemispolitseinikult paraadi kohta teateid pärides selgus, et aastapäeva paraadi ei peetavat Nice'is juba kolmandat aastat. Selle asemel anti Pariisi paraad edasi valjuhüüdjatega.

Kasutades puhkepüeva, teeme matka Monakosse, mis asub Nice'ist 23 km eemal. Nice on kasvanud Monakoga ja tema uue linna Monte Carlo'ga kokku ja seda maailmasõjale järgnevat aastail. Nice ise on pärast maailmasõda hoone-telt ja elanikelt kahekordistunud. Praegu on linnas 270.000 elanikku. Linn loetakse elanike arvult viiendaks Prantsusmaal.

Sõit Monakosse kulgeb üle mägiahelike. Tee on keeruline kui sassiläänud kõis. Üks suvila on teisest ühem. Aedades õitsevad hiigelsuured kaktused, oleandrid, fuksid ja kõik teised Vahe-mere taimed. Sõidame mööda eksootilisest aiast. Tõuseme üha kõrgemale mägestikku, kuni meie masin peatub Monako vürstlosi õues. Kaks val-ges riides ja valgeis õlgmeis meest lumivalgeis küvreis valvavad sissekäiku. Lossi õuel on laske-valmis patarei rootsi-aegseid suurtükke, nende kõrval mitmes hunnikus 100-naelased pommid. Üks tugevamaid kindlusi meie senisel teekonnal!

Haruldase vaatamisväärsusena on Monako muuseum ja akvaarium. Neist viimane asub keld-rikorral. Siin on esitatud nii madal- kui süva-mere kalalügid. Haruldasi eksemplare on too-dud kuni 6000 m ookeani sügavusest. Imelik on meresügavuste loomariik. Ühel kalal on raadio-antennid, teisel fosforilambid, kolmandad lenda-vad tiibadega. Ühel haruldasel mereelukal oli ninas 1,5 m pikkune ja 5 sm jämedune puur.

Akvaarium ja meremuuseum on määratud vä-hemalt nädalapäevaseks vaatlemiseks. Kahjuks ei luba meie kasin aeg seal pikemalt peatuda. Ruttame edasi, et pilku heita Monte Carlo kuul-sale mängupõrgule. Uhke väliselt on too loss, kus rahvas vabalt oma rahast lahti saab. Sisse-pääsuga on raskusi. Monako 25.000 elanikust sõnaga kodagi sisse ei lasta. Mängupõrgu on mäa-ratud vaid välismaalastele. Meie noort adjutanti mitšman Boby't ei lasta üldse uksest sisse. Preili S o o m a n pääseb küll esimesest filtrist läbi, kuid ametimeestele passi esitamisel järgneb kindel „ei“. Ülejäänud vaatavad siiski mängusaalid üle. Rah-vas mängib 5, 10 ja 20 frangiga tihhi. Rulett keerleb kui nõiaratas. Roobimehed kraabivad žetoone kokku. Vanad mängulõvid peavad ruleti keerdkäikude kohta täpselt statistikat. Nende

Vaateid Roomast

Vasakul kuningas Viktor Emmanuel II ausammas

vaev näib olevat asjatu, sest mänguõnn naeratab neile, kel mängukaardist pole suurt aimu.

Monako mäest veereme kiiresti alla, see koht pole meie jaoks. Vaatame õhtul linnas prantsuse rahva lõbutsemist aastapäeva pühitsemisel. Unus-tamatu pildi jättis sõjaväe poolt mererannas kor-raldatud ilutulestik. Pool tundi kestis see mü-nasjutuline tulemäng! Ilusa rakettide kombinat-siooni moodustas esimese revolutsiooni aasta ja selle all riigivapp roheline pärja sees.

Õhtul varakult läheme voodisse, et olla hom-mikul värsked sõidu jätkamiseks lõunasse. Sõidu-plaani kohaselt pidi meie rong Rooma suunas väljuma kell 08.29, sõitis aga juba 10 min. vä-rem välja. Kella 11.00 paiku oleme piiril. Pika peatuse järele sõidab rong üle kuivanud jõest. Oleme Itaalia territooriumil.

Rooma rongi väljumiseni on vaid 10 min. aega. Tolliformaalsused kõigele lahkusele vaatamata venivad aga pikale. Rong sõidab edasi ja meie ning palju teisi üle piiri tulnud reisijaid jääme rongist maha. Passil olevate mundrite järgi otsustades titulee-ritakse dir. Soomanija prefekt Reimot kohe kindra-leiks. Meie pagasit ei puudutata. Katsutakse meile võimalust mööda abiks olla, aga rong on juba läinud. Tuleb ooda Itaalia piirijaamas Wentimiglias paar tun-di, enne kui pääseme edasi.

Meie teekonna algus kulgeb mööda Liguuria mere kallast. Paremalt sinab tuulevaikne meri. Vasakul võimutsevad 400—500 m kõrgused künkad, täis rohelist taimestikku. Mäest las-kuvail terrassidel lokkab viinapuustandusi. Lei-va- ja viigipuud ägavad oma viljakoo-~~ma~~ all. Virsikuid ja aprikoose ei oska nagu tähelegi panna.

Üks suvituskoht järg-neb teisele. Läbime Men-ton'i, Ventim'i, San Remo ja teisi kuurorte. Väik-

Vaateid Roomast

Taustal paremal Colosseum

semaist neist pressib meie elektrirong peatumata läbi. Kaljuse mererannaga vaheldumisi leidub ka kitsaid liivaribu mererannal. Suplejaid on siiski üldiselt vähe näha. Kas pole keskpäevane aeg sobiv suplemiseks või kardab sinne ravas lialt vett.

Tunneleid on loendamatu arv teel. Ma ei tahaks öelda, et rong viibib rohkem aega tunnelis kui neist väljas, aga teeme ausalt, kui ütleme, et pool aega kulub tunnelite läbisõitmiseks.

Kell 1750 jõuame Genua peajaama. Jaam ise ja selle juures asetsevad suurehitised annavad linnast imposantse mulje. Autojuhi seletusest selgub, et Genua kuulub suurlinnade hulka ja selles eluneb 650.000 elanikku. Pärastlõunane jalutuskäik läbi linna tõendab Genua ilu. Majad 5—6 kordsed, uues linnaosas kahe, kolme korra võrra kõrgemad. Väga nägus on Võiduväljak Abessiinia sõja lõpul püstitatud võiduvärvaga. Elektriomnibused kihutavad tunnelis trammidest mööda, purskkaeve, palju rohelist ja lilli, vastu kaljust kallast murravad lained oma harju.

Genuas on püütud korraldada ka meresuplemise võimalusi. On ehitatud supelpaviljone, kabiine jne. Kuid suplus siin ei paku mingit naudingut. Mererand on paksult teravaid kive täis, mistõttu kindlam edasilikumise viis teostub käpuli. Seal tõstab kõrge laine vette roomaja kividelt üles ja paiskab ta vähe aja pärast sinna suure jõuga uuesti tagasi. Vesi on üldiselt must. Ka kabiinid ja nende esised ei või kiidelda puhutusega.

Raskusi on keelega. Suurtes hotellides leidub Euroopa suurriikide keelte tundjaid teenijaskonnas, kuid supelrannas, trammis, autobuses ja mujal on itaalia keele mittetundjal peenike peos. Nalja sai õhtusöögil Trattoria Detta del Manentaccio's. Pika seletamise järele näis olevat selge, et meie 6-liikeline reisieltskond soovib õhtusöögiks kanapoega. Igale serveeritakse vajalik arv taldrikuid, nuge, kahvleid ja klaase, kuid kõigi imestuseks tuuakse lauale vaid pool ahtakest kanapoega ja selle juurde suured aednikukäärid.

Seleta, kuidas ei seleta, kuid „oober“ leiab, et asi on korras. Ka see ei aidanud palju, kui joonistamiseks paberile 5 kanapoja kujutist. Asja lõplikuks lahendamiseks toodi kõigest kokk kohale, kes oskas mõni sõna saksa keelt.

Kell 1430 jätame Genua jumalaga. Saadame raudteejaamast viimased kaart-tervitused kodumaale ja asume kiirrongile, et sõita Rooma suunas.

On pühapäevane pärastlõuna. Reisijaid on palju. Kõik tõttavad igavesse Rooma ja elektrivedur, olles elektrifitseeritud neist mõtteist, tormab pöörase kiirusega lõuna sihis. Sõit kulgeb esialgu mööda Liguuria merekallast. Siinse raudtee ehitamine on läinud vist küll maksma üsna summa. Tunnel tunneli järel. „Adjutant“ luges 54 tunnelit, siis väsis ja uinus. Kolm korda nippalju oli neid veel, enne kui jõudsimme Elba saare kohale, kus mäed eemaldusid kaldast.

Merel oli uduvine, nägime Elbast vaid selle kümmulist siluetti. Selle eest paistis aga kuulus Pisa viltune torn. Kas torn tegelikult ja kuipalju viltu, on kiirrongi vagunist raske otsustada. Arvestades, et kurvivilisel teel on raudteetamm kord ühte, kord teise poole viltu, siis näivad ka need majad, mis peaksid olema püstloodis, viltuvajunudena kord ühele, kord teisele äärel.

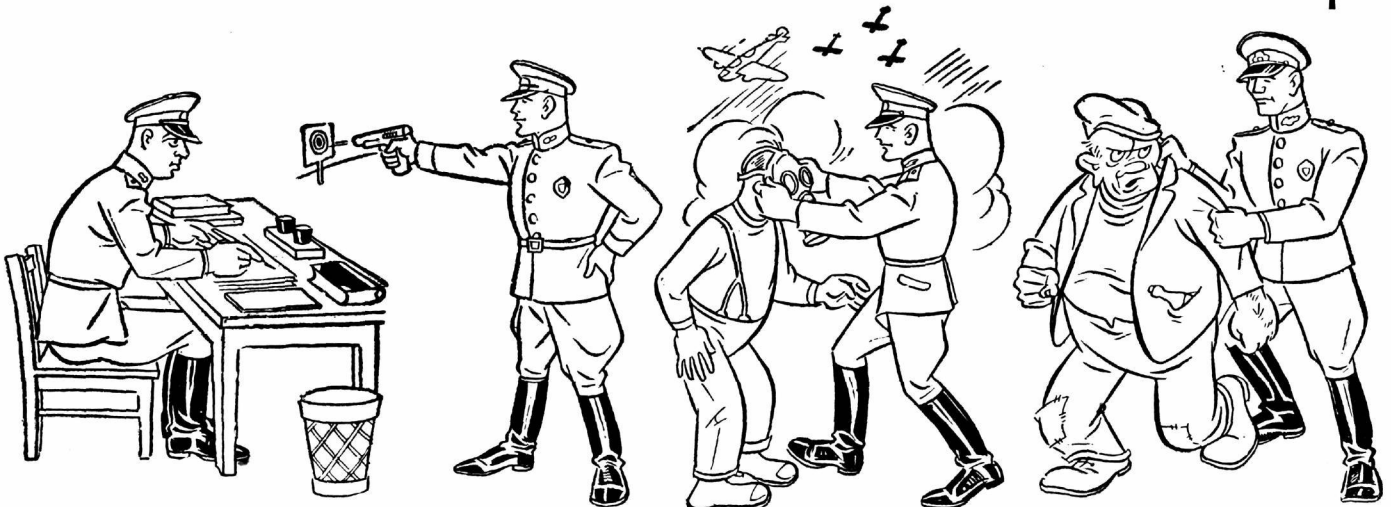
Cornetast peale hakkab maapind soistuma. Asulaid on hõredavõitu. Jõudes lähemale Roomale, näeme viljarikkaid ja hästi haritud nurmi.

Kell 1900 hakkab pimenema ja kui kell 2050 Rooma-Termine jaama jõuame, on vana pime käes. Kuid tänavvalgustus puudub. Arutame jaamast väljudes, kas pole mitte tegemist püüratud valgustusega, aga sealsamas süravad kohati rohelised, sinised ja punased reklaamtuled, nii et mine tea, mida see õieti peab tähendama. Alles järgmisel päeval saime teada puuduliku valgustuse põhjuse. Olevat olnud tugev lühühendus, mistõttu valgus kustus 1,5 tunniks. Nõrka valgustusvoolu olevat antud naaberlinnast.

Roomas on väga suur liikumine ja taksod on alaliselt sõidus. Vaid esimesed rongist mahami-

SEN-SEN

Mida tänapäeval

Kõigepealt peab konstaabel olema tubli ja kohusestruu ametnik. Ta peab tundma seadusi, peab oskama kantseleitööd, raamatu- ja arvepidamist ning palju muudki.

Ta peab olema kindlakäeline ja täpne laskur, kes igas olukorras iga märklauda kindlalt tabab.

Põhjaliku gaasikaitse tundjana juhhib kohal KÕ tegevust ja abistab kodanikke.

Ka füüsiliselt peab ta tugev olema, et suudaks vajaduse korral iga mürakaru toimetada kindlasse paika.

nejad said sõiduki, teised jäid oma pakkidega jaama ette ootama. Kel Rooma tuttav, see siirdus jala linna ja tõi sealt takso kaasa. Võõrastele käisid linnas taksosid otsimas pakikandjad. Nii ootasime jaamaesisel ligemale tunni, enne kui pakikandja sõitis taksoga kohale.

Jäime peatuma Hotel de la Ville'i. Seal olid 4 aasta eest peatunud ka meie laskurid. Järgmisel hommikul teeme visiidi meie saadikule Roomas, lugupeetud hr. Lepikule. Saadikult kuuleme, et ta on kõik korraldanud meie vastuvõtuks kohalike ametivõimude poolt. Saatkonna sekretär hr. Jaanson oli oodanud meid jaamas öise rongi vastas. Samuti olid küsinud meie saabumisaegast teateid kohalikud õhukaitse ja tuletõrje võimud, et meid jaamas vastu võtta.

Töökava Roomas oli nii seatud, et pidime saatkonnast kohe sõitma ametivõimude tegema. Meid võttis vastu Itaalia territoriaalkaitse staabiülema abi kindral Bergi a. Vastuvõtul viibis ka õhukaitse liidu ülem. Pealeselle andis meile üksikasjalise ülevaate kodanliku õhukaitse organisatsioonist major Francesco Paolo Trombetti.

Pärast lõunat käisime tutvumas varjenditega. Meile näidati varjendeid üheteistkümnekorras raudteelaste kooperatiivi majas, mille ehitus on kestnud vaid 16 kuud ja viidud lõpule 1936. aastal. Majas eluneb 1800 inimest. See on väike linn, oma haigla, sauna ja teiste heakorra asutistega. Pilvelõhkuja katusel asetseb lasteaed. Selles hoones on varjendeid 600 inimese jaoks. Ülejäänud evakueeritakse ooteajal.

Õhtul oleme saadiku külalised. Kodumaises õhkkonnas tunnid kaovad imekiiresti. Saame kodumaa posti, ajalehti, kuuleme teateid kodumaast ja meie võidukate laskurite lasketulemusist Luzernis.

Järgmisel päeval, 19. juulil, juba kell 0900 hommikul ootab meid vastuvõtule ministereiumide-vahelise õhukaitse keskkomitee esimees kindral Gambelli ja tema sekretär kolonel Wiwaldi. Vastuvõtul viibis ka tema staabi kõr-

gemaid ametnikke. Sealt läksime viitseprefekti (kuberneri) Dott. R. Speciale juurde. Kuberner on suur Eesti sõber. Ta tuli meiega kaasa tuletõrje peadepoosse ja sealt edasi Ostiasse — mereranda, kus kindral Gambelli andis meie auks lõunasöögi.

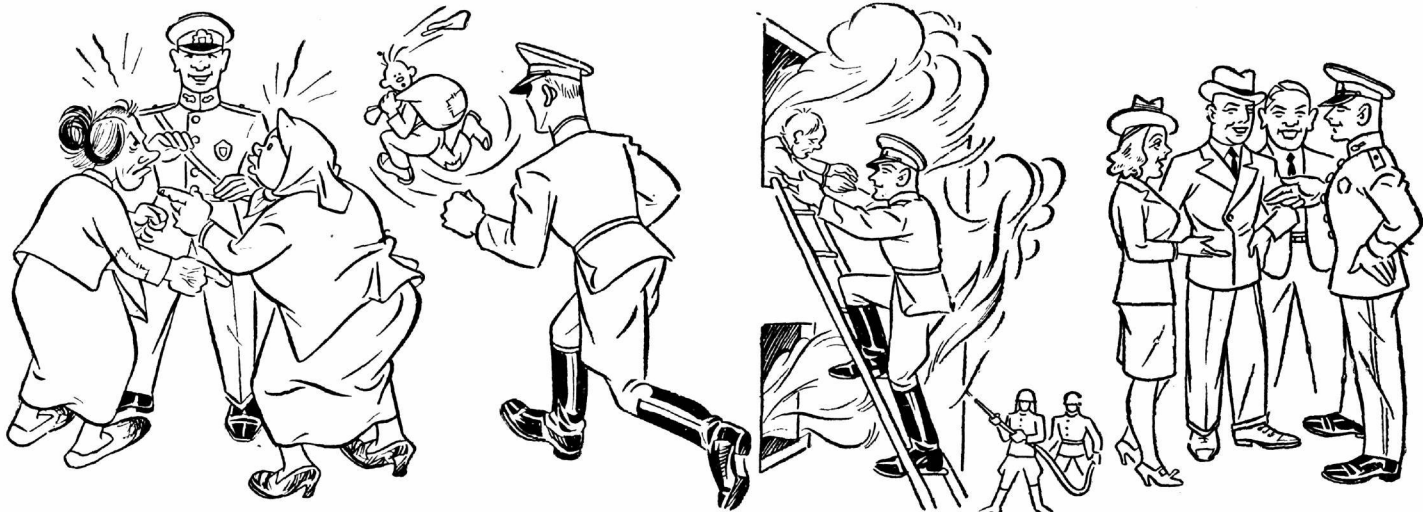
Roomas on vaid kutseline tuletõrje. Tuletõrjet peab ülal linn. Tuletõrjujaid on 600. Depoosid üle linna 6. Linna keskuses peadepoo, kus 250 tuletõrjujat. Masinaid on rohkesti. Kõik kaitsevõimudega kaetud. Tähelepanu äratasid mootorrattad-printsid, milledega sõidab välja vaid 1 mees. Tuletõrjehoones pakuti meile karastavaid jooke ja kohvi jäätisega. Demonstreeriti ka Vana-Rooma püstloodis redelit. Näidati tuletõrje muuseumi, töökodasid, ambulantsi, elektrijaama jne. Peadepoo on uus hoone. Ehitatud mõni aasta tagasi. Hoone dekoratsiooniks on tarvitatud ohtrasti marmorit.

Peadepoost sõitsime mereranda, Uude-Ostiasse, mis Roomast 24 km eemal. See on haruldastelt uhke kuurort, ehitatud pärast maailmasõda Duce enda näpunäidete kohaselt. Rand on ilus liivane. 300—400 m rannal tihe püniamets. Metsa ja ranna vahel on tuhandeid uhkeid suvilaid ja palju keni restorane. Ühes neist andis meile lõunasöögi kindral Gambelli. Lõunast võttis osa ka kuberner ja teisi võimukandjaid.

Pärast lõunasööki sõitsime Vanasse-Ostiasse, mille hävitanud tuli 350 a. enne Kristust. Suur osa linna on välja kaevatud, kuid umbes 20 hektari on veel mullakatte all. Duce olevat käskinud 1942. a., millal toimub Roomas maailmanäitus, kogu Ostia välja kaevata.

Väljakaevamised näitavad vanade roomlaste kõrget kultuurilist taset. Igal majal on veevärk. Haruldastelt palju on skulptorite töid. Raidkujud on haruldastelt hästi alal hoidunud. Tuhandeid on igasuguseid raidkujusid. Käime majast majja ja ühest kvartaalist teise. Peatume hetkeks baari juures, mis suurepäraselt alal hoidunud. Lõppeks jõuame haruldasse paika — Ostia tuletõrje depoosse. Varemete järgi otsustades on

nõutakse konstaablilt

Konstaabel peab veel olema suur psühholoog ja rahva elu tundja, et suudaks alati asjalikult ja kiirelt lahendada „raskeid elulisi probleeme“.

Ta peab olema suurepärase kiirjooksja, et suudaks järele jõuda ja kinni nabida ka väledaima „linnukese“.

Tuletõrje tegevusega ta peab vilunud olema, sest tema teadmisi ja võimeid vajatakse alati hädaajal.

Ja lõpuks peab konstaabel ka inimesena olema vastuvõtav ja seltskondlik, et evida usaldust ja lugupidamist laia- des rahvakihtides.

KOKAIIN

Selle hüved ja pahed

Kokaiin, millega enamik inimesi on tuttav vaid kriminaallugude ja politseiteadete kaudu, kuulub nende tähelepandavate ainete hulka, milles peitub head ja kurja võrdselt: see on moodsa arstiteaduse tähtsamaid vahendeid. Allpool kirjeldatakse selle ajalugu, kuritarvitamist ja ka hüvesid.

Kui nelisada aastat tagasi hispaania mere- röövlid külastasid äsjaavastatud Ameerikat kullaotsimise eesmärgiga, nägid nad oma suureks üllatuseks, kuidas indiaanlased toppisid põlevaid puupulki suhu ja neist näiliselt suure mõnuga imesid suitsu oma kopsudesse, et seda hiljem uuesti läbi nina välja puhuda. Varsti avastasid nad peale piibu veel teise, palju kummalisema pahe punanahksele juures. Nürimeelselt istus pärismaalasi maas ja näris tuhaga segatud kuivi lehti, mida pika nõela abil õngitseti kõrvitspudeleist. Nad nimetasid neid taimelihti kokaks ja mõnulesid tundide viisi. Kui neilt küsiti, missugust mõnu nad sellest tunnevad, tegid nad saladusliku näo ja vaikisid. Alles hulga aja pärast said maavallutajad teada, missuguse saladusega oli siin tegemist. See, kes neid lehti närib, unustab kurja maailma kõigi selle muredega. Meeleolu muutub kergeks, kurvad mõtted hajuvad, kummaline jõutunne hoovab hinge. Mõne aja pärast muutub jõutunne kerguseks ja rahuks. Kõik maine kaob, kirjeldamatus õndsuses ületab hing keha ja hõljub ilusaisse unelmaisse...

see olnud suur hoone. Hästi on säilinud hobusetallid, joogikünad, pritside hoiuruumid. Ka peavärv on jäänud terveks.

Kella 1630 paiku sirdume Ostiast Rooma tagasi. Päike kõrvetab halastamatult. Autod kihutavad 100 km/lt kiirusega mööda laia asfaltteed. Teeäärtel õitsevad oleandrid, mis kõrged kui kased, kummipuid ja teisi Vahemere taimi. Lopsakates aedades palmi- ja viigipuude vilus lõõvad rohutirtsud sellist kontserti, mis paneb kõrvad surisema. Möödume lõpmatust marmorkolonnide reast, läbime vanu linnamüüre, liugleme mööda Colosseumi külje alt ja peatume Hotel de la Ville'i jahedas aias, et pakkuda lahkeile külalistele vastuvõtjatele pärast Ostia kuumust karastavaid jooke.

Kaunis omapärane on igavene Rooma. Südamlikult lahked olid tema võimukandjad eesti külaliste vastu. Tänuõnust tuleb puudu meie avväärsele saadikule dr. Lepikule, kes kogu aja oli meiega kaasas ja valmistas ette sellise haruldase ning sooja vastuvõtu kauge põhjamaa külalistele. Ei saa märkimata jätta saatkonna sekretäri hr. Jaansoniteeneid, kes hommikul vara ja hilja õhtul oli esimesi kohal ja hoolitses, et kõik klapiks diplomaatliku täpsusega.

Roomas, 19. juulil 1939.

Ro.

Punanahksed jutustasid, et too väike pöösas, läikiv-roheliste lehtedega, on kingitud inka rahvale päikeselastelt ja et selle lehtede maitsemine oli varematal aegadel lubatud vaid kuningannale, kes tänutäheks nimetas ennast mamma Kuka'ks. Alles hiljem lubati tarvitada seda kallist pöösast imearstimistel ja püha-del talitustel.

Tõeliselt oli see jumalate and sattunud inimeste kätte juba ammu ja selle tarvitamine on muutunud üldiseks paheks. Indiaanlased võtsid kokatolmu, mis lubjaga pastaks on segatud ja vormitud väikesiks kuulikesiks, rännakuile kaasa: see ergutas nende vaimu ja aitas neil taluda igapäevaseid eluraskusi. Selle tarvitamine oli neile igapäevaseks vajaduseks, tähtsamaks kui süük.

Kokaiin pole ainult uimastusvahend, vaid ka mürk. Iga aine, mis mõjub tugevasti ajule, võib selle rikkuda. Nagu pole ühtki mürki, mis isegi parajais annuseis tarvitatuna ei avaldaks halba, kuigi parandavat mõju, nii pole ka ühtki uimastusvahendit, mis liigselt tarvitamisel ei vapustaks organismi. Kokaiin muutis indiaanlased vastuhakkamisvõimetuiks oma vaenlasile — mürk halvatas nende tahte jõu kui ka tervise. Ja toored hispaanlased kasutasid seda ning lasksid meeleldi orjastatud rahvast anduda oma pahele. Lõppeks kiskusid nad taimekasvatuse ja müügi oma kätte, andsid seda tööliste palgaks ja vaatasid osavõtmatult pealt, kuidas alatoitlustatud, päästmatult pahele andunud rahvas läks põhja, kuni „koka“ tarvitamine viimaks ära keelati.

Kuid vahend, mis toob enesega kaasa nii palju uima ja õnne, ei lase ennast kaotada keeldudega. Alistatud rass maksis rõhujale kätte seega, et pärandas neile oma pahe. Sellest ajast peale on kokaiin teinud uues maailmas kohutavat laastamistööd, eriti hetkest, millal keemikud õppisid valmistama seda ainet puhtal kujul — kibeda, valge pulbri näol, mida võib salakaubana hõlpsasti sisse vedada. Tänapäeval on seal tuhandeid ja tuhandeid inimesi, kes on langenud selle ohvriks. Kokaiin mängib kuritegevuses peaaegu samasugust osa nagu oopium. Nii oopiumist kui ka kokaiinist teavad rahvusvahelised politseiteated kõnelda otse hirmuärata- vaid lugusid. See võimutseb juba kaua aega Euroopaski. Suurlinnades leidub kokaiinitarvitajaid sama palju kui morfinistegi. Kuna morfiimi saab verre süstida vaid pritsiga, on kokaiini tarvitamismoodused palju mitmekülgsemad. Seda süstitakse verre, näritakse, nuusutatakse, suitsetatakse, juuakse ja hõõrutakse hambaigemeisse. Eriti rafineeritud tarvitajad on katsunud seda isegi korkida hambaõõnsusse. Ehkki seadus püüab takistada selle tarvitamist karmide karistustega, leiavad salakaubavedajad siiski teid, kuidas mürki kätte toimetada tarvitajaskonnale.

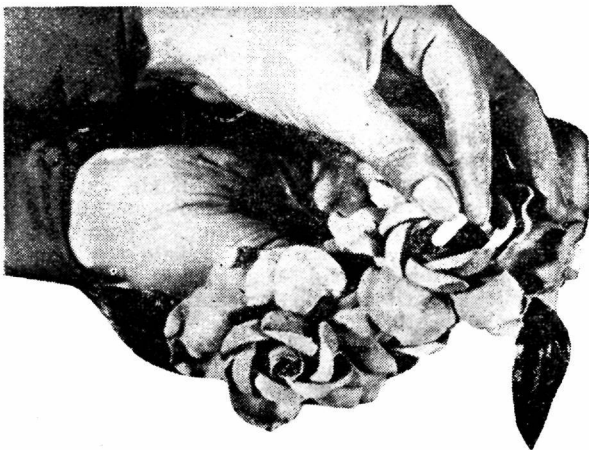
Kokaiin ei jää oma kahjulikkuselt teistest mürgidest mitte milleski maha. Selle tarvita-

mine läheb väga kalliks: kes kord on andunud sellele pahele, läheb vastu paratamatule hukkumisele, ehkki selleks kulub sageli kuid ja aastaid. Asi algab kasvavast isust järjest nõrgeneva tahtejõu juures: kokaiin on petlik nagu alkoholgi, algul on kõrgendatud võimete ja elujõu tunne, kuid see on ainult usus, mitte tegelikult. Peagi ilmnevad esimesed häired närvisüsteemis: eksimused nägemises ja kõnes, meelepetted, valeotsused, ägedus, armukadedus, kibestumine, mälukaotus. See on aeg, millal kokainist tingimusteta alistub pahele. Ta teeb lollusi, et vaid saada ihaldatavat ainet. Ta sepitseb kõige seiklusrikkamaid plaane, kuidas seadusest mööda hiilida, petab, varastab ja maksab neile, kes tema kirge rahuldavad, mürgi eest hinge hind. Inimene kaotab igasuguse austuse teiste vastu, tahtejõu ja tagasihoidlikkuse. Ta valetab, muutub tigidaks, langeb täielikult ükskõiksusest ülimesse erutusse, leiab enese olevat ähvardatud ja mahajäetud. Inimesed, kes tema eest hoolitsevad ja tema kannatuste põhjust ei tea, seisavad abitult tema vaimse hääbumise juures.

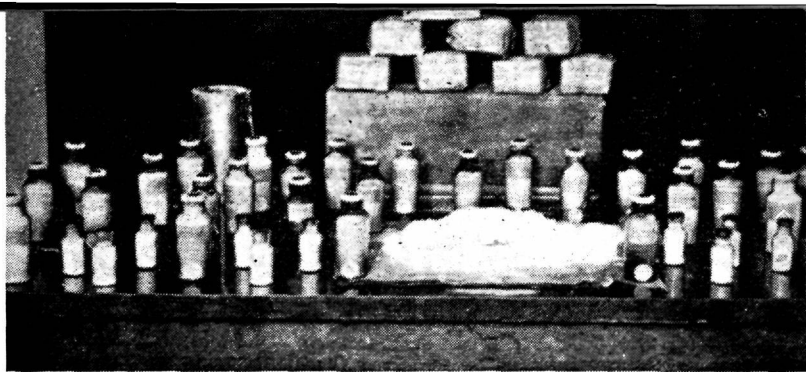
Lõppeks tuleb keheline kokkuvarisemine. Tunneb, nagu puuriksid noad ihus, siseelundis on kõiksuguseid võimalikke valusid. Tunne kustub üksikuis kehaosis. Sageli juhtub, et kannataja põleb läbi veel enne, kui ta ise saab sellest aru. Ta lõpetab oma maise olemise märatsemise ja krampidega.

Arstiabi on siin võimatu. Vaevalt suudab arst või sanatorium päästa ühtki kokaiini ohvrit. Tung mürgi järele võidab ikka ja jällegi ettevaatuse. Ainus eesmärk, mida säärane inimene veel taotleb, seisneb selles, et eneselt veel kord, veel üksainus kord saavutada hingeuima, mis tundub talle kõrgeimana igast teisest inimõnnest. Üks kokainist kirjutas veidi enne oma lõppu arstile kirja, milles ta kirjeldab oma õndsustunnet ja kinnitab, et tema olevat võimeline saama uue filosoofia loojaks, mille siuks on: Jumal on aine...

Ühel ilusal päeval lunastas see kohutav mürk oma süü inimsoo ees. Sellest on viiskümmend aastat tagasi, kui silmaarstide kongressil Heidelbergis teatas üks Austria arst lühidalt ja julgelt, et tema võib sooritada kõik silmaoperatsioonid valuta. Kõik vahtisid talle kahtlevalt

Salakaubavedajate trikke: uimastusmürgi ampull peidetakse roosiõide

Purgid ja pakised äravõetud uimastusmärkidega

otsa: teab ju iga selle ala arst, et narkoosi ei saa tarvitada, kui on tegemist silma, inimese tundelisima elundi opereerimisega. Kuid doktor Koller kinnitas suurima rahuga, et ta ei mõtle selle all inimese magamauinutamist, vaid ainult silma tuimastamist, kusjuures inimene jääb täie teadvuse juurde. Ta tilgutavat vaid paar tilka kokaiini silma ja siis võivad juba veerandtunni pärast opereerida, ilma et abitarvitaja muud tunneks, kui vaid kerget kratsimist ja sügelemist silmas, ei vähimatki valu.

See oli liig näivne jutt selleks, et seda kohe uskuda ja liig lihtis selleks, et seda mitte kohe proovida. Tollel arstil oli õigus. Silmaarstid seisid aukartusega uue ime ees. Sest inimkehas pole teist kohta, kus närviniitide, nende valu tekitavate telegraafitraatide otsad nii suurel hulgal kokku jookseksid kui silmas. Läbipaistev sarvnahk on niivõrd tundeline, et juba karvakese puutumine tundub nõelapistena. Ja kogu selle peene aparraadi tuimastab kokaiin pooleks tunniks, jätmata mingeid halbu tagajärgi.

Indiaanlased tundsid ammu seda mõju. Koka närimise juures kaotas suu ja keel tundelisuse ning kui nad tilgutasiid mahla haavadesse, kadus sealt peagi terav valu. Kui Euroopa keemikud tegid katset puhta kokaiiniga, tulid nad samasuguseile tulemusile ning mõned targemad arstid isegi proovisid selle toimet haigete juures. Nad ei olnud siiski küllalt targad, et endile selgeks teha leutitse määratud tähtsust arstiteaduses. Seda pidi tegema alles senitundmatu Viini arst.

Ja nüüd haarasid kõigi maade arstid asjast kinni. See, mis oli võimalik silma juures, pidi olema rakendatav ka teiste elundite opereerimisel. Näis, et on võimalik valuta välja tõmata hambaid, löigata neerusid, ambuteerida sõrmi, ilma et tarvitseks selleks abitarvitajat magama panna ning võib-olla õnnestub sooritada isegi suuri operatsioone abitarvitaja täie teadvuse juures, nn. „kohaliku tuimastusega“ (lokaalanesteesia), nagu nimetati seda meetodit saladuslikult! Iseenesest oli see juba vana, äraproovitud vahend. Teati, et mürgid, mis inimese magama uinutavad, võivad ka närve rikuda. Narkooside leitutamise järel julges üks vapper inglane säärast müri isegi haige kehha toimetada — instrumendiga, mille ta leutas selleks otstarbeks ja mis sellest ajast on muutunud tähtsamaks kui kõik noad ja segud kokku. See instrument on prits. Kuid esimesed tulemused polnud sugugi lootustandvad. Mürk põletas teravamalt kui valu haigel kohal. Peagi veenduti, et kokaiini on võimalik lahustada vees igas soovitavas mahuses, ja kui li-

Nipet-näpet õhukaitse alalt siit-sealt

Läinud sügisel, kriisipäevil, ei oldud veel kõikjal küllaldaselt ette valmistatud õhukaitseks ning varjendite küsimus oli üks akuutsemaid. Oli selge, et kogu elanikkonna tarvis ka kõige suuremate pingutuste juures vaevalt jõutakse varjendeid linnades ehitada, tuli leida kiiresti mingi pääsetee. Selleks osutus siksak-kujuline kaitsekraav või lihtsalt sügavad augud maas, mida igaüks hädakorral enesele võis ise kaevata. Prantsus- ja Inglismaal kaevati selliseid kaevikuid riigi poolt palgaliste jõududega kõikjale suurlinnade aedadesse, väljakuile ja parkidesse. Kuna neid kaevikuid tehti sõja kartusel väga kiirelt, siis kannatas nende kindlustamine ja loomulikult ei osutunud need ilmastikuoludele kuigi vastupidavaks. Praegu on Inglis- ja Prantsusmaal käsil nende kaevikute kindlustamine betoneerimise teel. Kaevikuid tahetakse ühendada ka kanalatsiooniga torustikuga, et kõrvaldada neisse valguvat vihmavett. Inglismaal kaetakse need kaevikud pealt laineliste terasplaatidega kaitseks pommikildude vastu. Keskmise raskusega pommide vastu ei paku kaeviku katus kaitset.

Viimase uudisena katsetatakse Inglismaal kaevikute laeplaatide kindlustamist betoonkuulide abil. Selleks otstarbeks kaetakse kaeviku lagi kolmekordse kihi 35 sm läbimõõduliste betoonkuulide kuhilatega. Katsel paiskas 162 kg raskune pomm 30 m kõrguselt langemisel osa betoonkuule küll oma kohtadelt, saades seejuures kuulidelt uue langemissuuna, kuid kaeviku lagi jäi täiesti terveks. Sama katse, 100 kg ras-

sandada soola, nimelt nii palju, kui seda sisaldab veri, siis ei tunnegi süstimist.

Nii leiutati tõeline imevahend! Seda süstiti naha alla — see tuimastas süstimise piirkonda lihas, ulatudes kuni kontideni. Süstitult suure närvisüsteemi lähedusse ta uimastas seda kõigis selle harudes. Keegi dr. Corning süstis seda selgroo viimaste lülide vahele, milliseid võib igaüks käega katsudes ristluude vahel tunda, ja mõlemad jalad muutusid ebatundeliseks. Mürk tungis selgroo kanali kaudu, kuhu jookseb suur ergukava ajast, tervesse kehha. Seda matkis viisteist aastat hiljem sakslane August Bier. Ta toimis veelgi julgemalt ja torkas otse kanalisse. Et talle keegi ei saaks teha etteheiteid, proovis ta seda kõigepealt iseenese juures ning saavutas sellega maailmakuulsuse.

Hiljem muutub kokaiin ardenaliiniga segatult kohaliku tuimastusvahendina asendamatuks tööriistaks kirurgias. Ja kuigi on veel küllalt juhtumeid, kus tuleb tarvitada täielikku narkoosi, siis kolmandik löikusi tehakse tänapäeval kohaliku tuimastusega, misjuures abitarvitaja jääb täie teadvuse juurde.

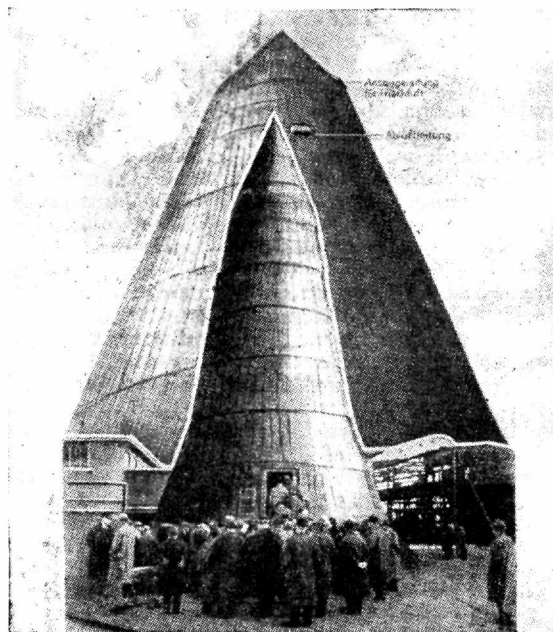
Nii on lunastanud kokaiin oma suure ülekohtu, tuues inimsoole kahju kõrval ka kasu.

H. N.

kuse pommiga, 12 m kõrguselt kuulidega kindlustamata kaeviku laele tõendas, et terasplaadid ei suutnud vastu panna ja kaeviku lagi purunes.

Ülalkirjeldatud kaitsekaevikud ei paku tavaliselt kaitset sõjagaaside vastu, seepärast peavad neis viibijad olema varustatud gaasitorbitutega. See ei tegevast aga inglasile suuremat muret, sest Inglise õhusõiduminiistri sir Kingsley Wood'i kinnitusele olevat inglise rahvas kolme liiki lennupommide (lõhke-, süüte-, gaasi-) hulgast kõige paremini ette valmistatud kaitseks gaasiohu vastu.

Maailmasõja päevil kindlustati rindel kaevikuid liivakottide abil. Praegu kavatakse lii-

Koonusetaoline maapealne varjend

vakotte kasutada mitte ainult kaevikute, vaid ka keldrite (tagavaraväljapääsude, akende, uste) kindlustamiseks, varjendi sissekäikude kaitseks jne. Selleks tarvisminev liivahulk on küllaltki suur, näit. Inglismaal Longbridge's asuva „Austin Motor Company“ käitiste töölisile (ca 28.000 isik.) ehitatud varjendite sissekäikude kaitseks on vastavad eriteadlased arvestanud tarvismineva liivahulga 10.000 kotile.

Liiva kasutatakse ka süütepommide vastu tulekustutusvahendina (umbes 10-kordne hulk pommi raskusest). Viimaseks otstarbeks on katsetamisel osutunud kõige paremaks kasutada liiva 25 kg raskustes kottides, mida suudab inimene kergesti kanda. Läinud sügisel veeti liiva suurel hulgal Londoni ja Pariisi, kus see elanikele välja jaotati. Nüüd

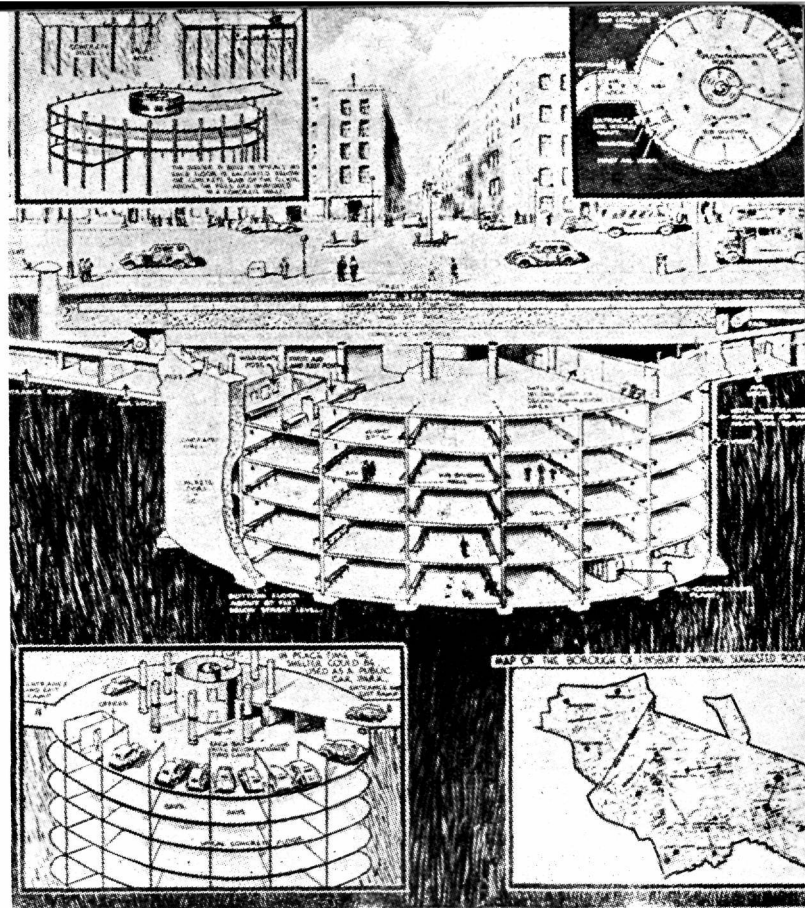
on Prantsuse valitsus ette näinud tulekustutusvahendi miinimumina 15 kotti liiva iga Pariisi majakorra kohta, mis valitsuse (riigi) kulul elanikkonnale käesoleva sügise kestel välja jaotatakse. Väljajaotamisega on juba algus tehtud. Liivakottide paremaks säilitamiseks valmistatakse kotid erilisest õliriidest, mille vastupidavus liivaga seismisel on tunduvalt kõrgem. Et säästa miljoneisse ulatuva arvu liivakottide täitmisel inimjõudu, selleks leiutati Inglismaal liivakottide täitmise masin, mille abil 4 töölist suudab 25 kg raskusi liivakotte täita ühe tunniga 600 tükki.

Süütepommide läbi tekkiva tuleohu vältimiseks on leiutatud kõiksuguseid tulekindlaid ehitusaineid, värve ja immutusvedelikke. Inglismaal leiutati uus tulekindel ehitusaine „durassteel“, millest valmistatud põrandad ja laed pole tuldkartvad. Belgias katsetatud „durisol“-plaatidega kaetud esemed ei sütti süütepommi temperatuuri (3000° C) läbi. Belgias valmistatud vedelik „brandex“ muudab puu vastaval käsitamisel täiesti tulekindlaks jne.

Palju on kaalutud küsimusi, kuidas takistada vaenlase lennukite ilmumist või kuidas raskendada vaenlase orienteerumist õhus. Üheks inglaste omapärasemaks õhukaitse võtteks osutub praegu Londoni kaitseks tarvitatav 500 õhupallist ülalhoitav terastrossidest koosnev

Paremal: Inglise maa-aluse spiraalvarjendi kavand

All: Õhukaitse kaevikud

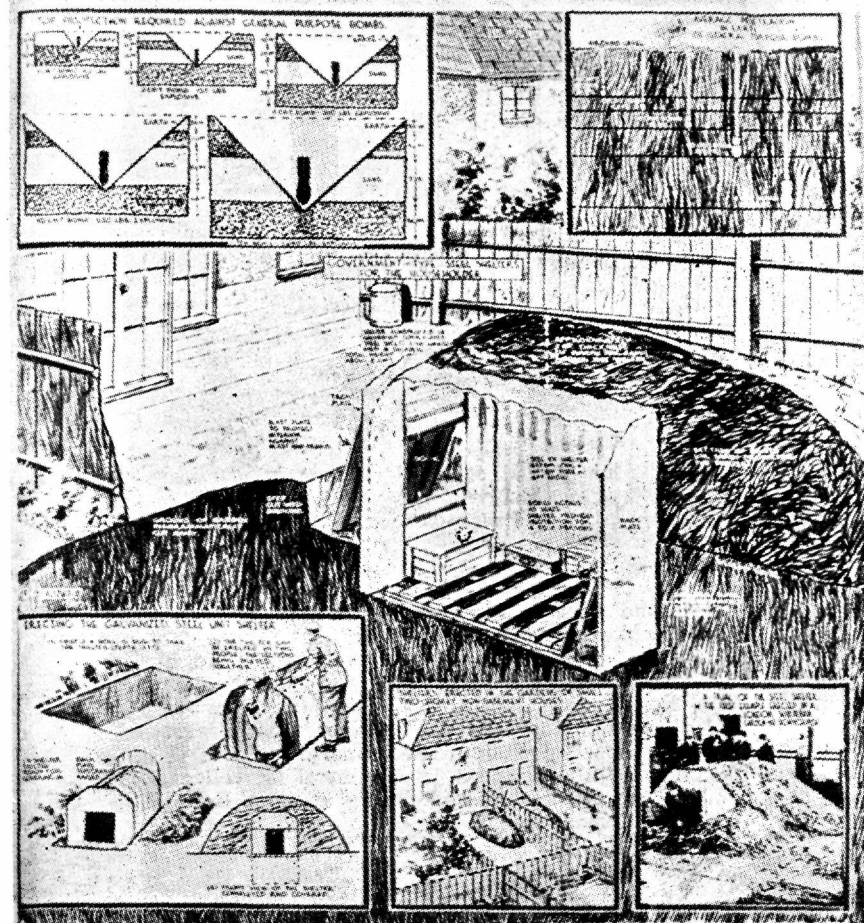

õhupall-kaitsevõrk, nn. õhutõkked, mille ülesandeks on tõkestada vaenlase lennukite pääsu Londoni kohale. Õhupall-kaitsevõrgu tavaliseks kõrguseks on kuni 4500 m ja tema asukohta ning kõrgust saab veoautodele monteeritult alatasa muuta.

Amsterdami „Telegraafi“ hiljutiste teadete järgi õhupall-kaitsevõrgu käsitamisel peetakse Londonis alaliselt teenistuses 6000 isikust koosnev meeskond ning juba paari kuu kestel hoitavat see võrk Toveri silla kohal mitme kilomeetrilise ringina õhus ja lastavat igal ööl alla umbes 450–600 meetri kõrgusele, tehes seejuures meeskonna väljaõppeks mitmesuguseid harjutusi. Augustikuu Inglise suurmanöövri kohta ajalehe teated märgivad, et õhupall-kaitsevõrk on rahuldavalt täitnud oma ülesande.

Õhupall-kaitsevõrgu võimeisse suhtuti välismail algul vägagi skeptiliselt, eriti Saksamaal. Nüüd on aga Saksamaa hakanud katsetamist õhupall-kaitsevõrguga oma kuulsate Leuna keemiatehaste kaitseks. Kuuldavasti tehtavat samalaadseid katseid nüüd ka Hollandis.

Orienteerimise raskendamiseks kasutatakse ööajal tavaliselt valgustatud märkide (linnad, alevikud jt.) pimendamist, päeval aga tähtsamate märkide varjamist või moondamist. Need ülesanded peavad olema teostatud väga tõe-

truult, vastasel korral võivad saada puudulikult pimendatud, varjatud või moondatud märgid vaenlasele just parimaiks orienteerumistähiseiks. Nende ülesannete täitmine nõuab kavakindlat ettevalmistamist ja lahendamist, milleks korraldatakse kõikjal praegu järjekindlaid harjutusi.

Pimendamine on iseenesest lihtsaim toiming, tarvitseb vaid kõikjal kustutada tuled või katta valgustatud aknad valgustihedate katetega, kuid raskus seisneb siin hädatarviliku tegevuse jätkamises ka pimedas. Et võimaldada pimendamise puhul vajalikku tegevust, selleks on tarvis mingit minimaalvalgust, mis ei oleks õhust ründavale vaenlasele nähtav, kuid maa peal oliajale võimaldaks teotsemise. Minimaal- (piiratud) valguse saavutamiseks on tehtud katsetusi kõikjal. Tuntud hollandi elektrilampide firma Philips on välja töötanud pimendamise puhuks erilambid, nn. protector tuhmvalguse lambid. Nende lampide eriomaduseks on valguse mittekiirgavus, mistõttu nende ligilähedal võidakse sooritada hädavajalikke töid. Ka liiklemise orienteerimiseks võidakse neid eduga kasutada, sest nende valguskuma ei ole nähtav õhust ja ei reflekteeru ümbritsevalt esemeilt. Philips protector tuhmvalguse andjaid on mitmesuguses suuruses ja mitmekesiseks otstarbeiks, nagu fosforiliselt hiilgavaid kui ka valguskiirgamist takistavate värvainetega võõbatud büroode ja kaitiste töölampe, siis tänaval kasutatavad väikesed suunalambikesed, mis on varustatud 1 sm laiuse valguspiluga, millist on võimalik katta orienteerumiseks sobiva värvilise pilukatjaga jne.

Varjamiseks päeval võib kasutada udu- ja suitsukatteid, kuid suurimate märkide varjamine nende katetega on väga raske, suuri kulusid

nõudev ja tülikas. Hiljuti läbib ajalehte teade prantsuse inseneri Bernard Dubos'i leidusest, millega see olevat leiutanud seadise kunstlike pilvede valmistamiseks. Neid pilvi olevat võimalik eduga kasutada suurlinnade varjamiseks.

Keemiliste ründevahendite tundmiseks ja nende mõju kõrvaldamiseks on tehtud palju leide. Inglismaal kõneldakse ipriidi toime muutuvast värvainest; belgia keemiatööstus valmistavat pulbrit, mis muudab ipriidi toime otsekohe kahjutuks pulbri peale raputamisel, kahjustamata seejuures ipriidiga kokkupuutunud ihu, rõivast või eset, nagu see kahjaks toimub kloorlubjapulbri otsesel degaseerimisel.

Elame leidurite ja leituste ajastul, kus näib olevat kõik võimalik. Nii mõnigi kord on avaldatud ajalehis teade „surmakiirte“ leust, mis on aga siiski osutunud ekslikuks. Nüüd mõned nädalad tagasi tõi „Päevaleht“ Londoni lehest „People“ teate, millest nähtub, et Prantsuse valitsus olevat vastu võtnud leituse kiirte alal, mis võimaldavat peatada vaenlase lennukimootoreid. Inglise õhujõudude esindajaile olevat isegi demonstreeritud neid kiiri valmistavaid masinaid ning masinate joonestusi olevat üle antud ka Inglise armee kõrgemaile juhtidele. „People“ teatel olevat Prantsuse valitsus annud ka käsu kohe asuda Prantsusmaal nende masinate valmistamisele.

Need viimased teated paistavad olevat osalt utopilist laadi, kuid kas ei ole utopia sageli osutunud ka tõsiasjaks, ja kui see peaks ka siin nõnda olema, eks ole siis õhu- ja gaasivõõra palju kaotanud oma väärtusest. A. A.

Politseiametnike kergejõustiku- võistlused Valgas

Augustis toimusid kolmandad Valga Politseiametnike Kogu kergejõustiku esivõistlused Valga garnisoni spordiväljakul. Vaatamata sellele, et käesoleval aastal osavõtt võistlusist kujunes vähemaks eelmisel aastal peetud võistlusist, võis seda enam rahule jääda saavutatud tulemustega. Osalt mõjus osavõtu vähesusele asjaolu, et hulk ametnikke oli sel ajal veel puhkusel. Käesolevad võistlused toimusid ühtlasi ka Valga politseiametnike perre kuuluvate politseiüksuste tubliduse proovina, kusjuures parimaks osutus kolmandat aastat järjest Valga kriminaalpolitsei, tulles esimeseks 21 punktiga. Sellele järgnesid Tõrva politseijaoskond 18 punktiga ja Valga politseijaoskond 14 punktiga. Vähene punktide vahe näitab, et kergejõustiku tase on tõusnud ja üksused on võrdvõimelised. Valga Politseiametnike Kogu poolt oli kergejõustiku võistlusile annetatud väärtuslikke auhindu individuaalaladel, mis võistlejaile Kogu juhatuse poolt kätte anti võistluste lõpul.

Võistluste tehnilisi tulemusi

100 m jooksus: 1. konst. J. Läte 12,3 (Tõrva pol.-jšk.), 2. kordn. J. Roosimägi 12,5 (Valga pol.-jšk.), 3. asjaajaja L. Sepa 12,7 (Tõrva pol.-jšk.);

kuulitõukes: 1. assistent K. Aid 11,78 (Valga krim.-pol.), 2. konst. J. Läte 10,95, 3. kantseleiam. P. Enari 10,21 (Valga pol.-jšk.);

kettaheitel: 1. assistent K. Aid 37,98,

2. asjaajaja L. Sepa 31,33, 3. konst. J. Läte 28,36;

granaadiviskes: 1. assistent K. Aid 55,35, 2. asjaajaja L. Sepa 54,64, 3. konst. J. Läte 46,40;

kõrgushüppes: 1. assistent K. Aid 1,60, 2. kantseleiametnik P. Enari 1,45, 3. asjaajaja L. Sepa 1,45;

kaugushüppes: 1. kordn. J. Roosimägi 5,49, 2. assistent K. Aid 5,47, 3. asjaajaja L. Sepa 5,08;

3000 m käimises: 1. assistent K. Aid 19,48, 2. kordn. J. Roosimägi 20,03;

teivaskaugushüppes: 1. asjaajaja L. Sepa 6,94, 2. assistent K. Aid 6,48, 3. kordn. J. Roosimägi 6,25;

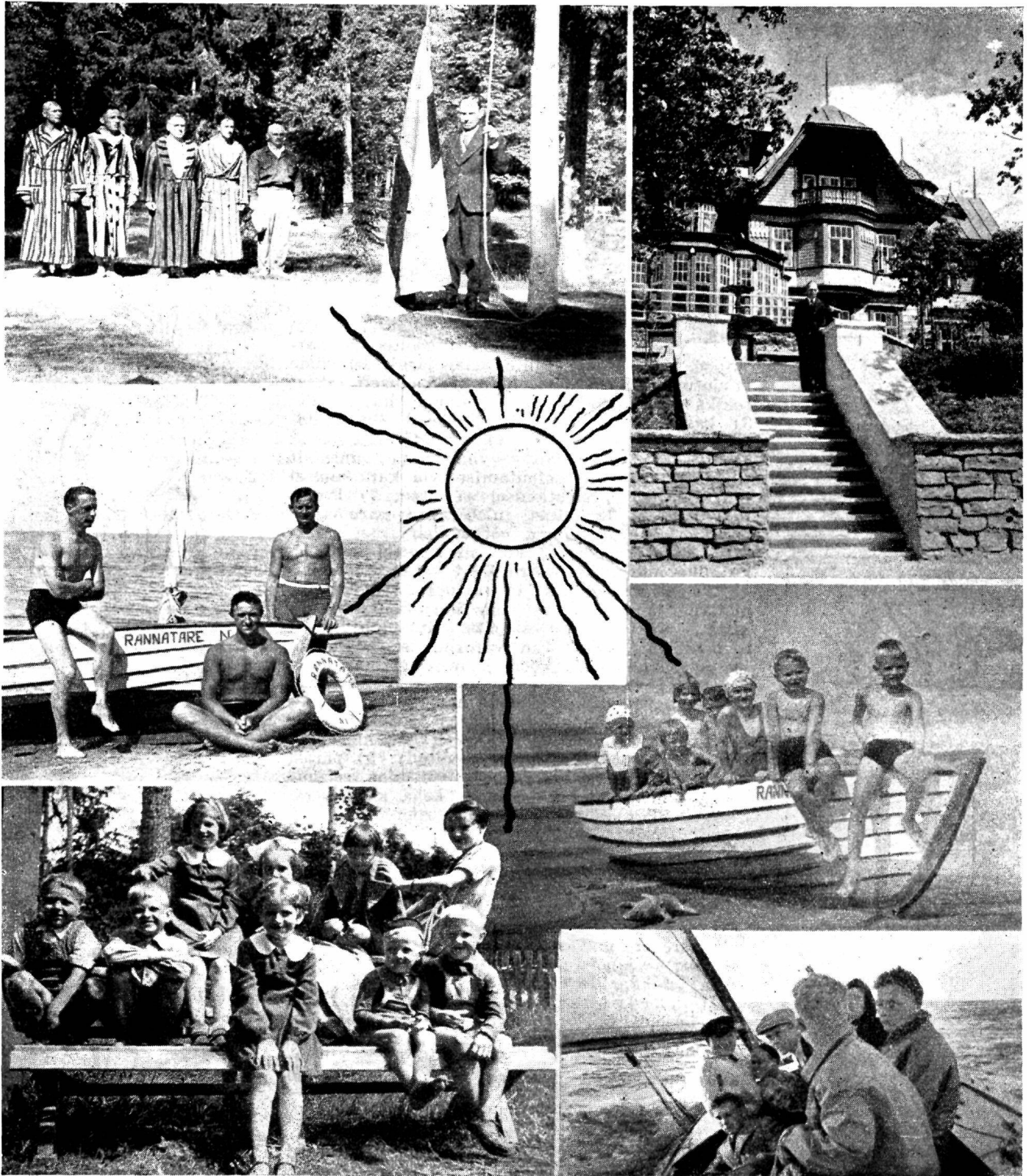
1500 m jooksus: 1. kordn. J. Roosimägi 4,46, 2. assistent K. Aid ja 3. konst. J. Läte.

Peale kergejõustiku leiab käesoleval suvisel hooajal hoogsat harrastamist veel käsipallimäng. Kuna Spordi- ja Laskesektiooni poolt kevadel muretseti võrkpall ühes võrguga ja korraldati Valga politseijaoskonna juures olevas „Säde“ aias võrkpalliväljak, siis Kogusse kuuluvad politseiametnikud koos oma perekonnaliikmetega kasutavad rohkesti seda meelelahutust.

Suvisel tegevuse lõppedes korraldab Kogu Spordi- ja Laskesektiooni lähemal ajal laskevõistlusi, kus Kogu juhatuse poolt on hulk auhindu välja pandud laskeosavuse taseme tõstmiseks. Kogu juhatuse poolt muretseti Spordi- ja Laskesektioonile üks õhupüss ja õhupüstol, et sellega võimaldada politseiametnikele ka ruumis laskeharjutuste sooritamist.

—d.

TAGASIVAADE SUVELE

Ülal vasakul: lipu heiskamine hommikul Politseiametnike Keskkogu puhkekodus N. Jõesuus; paremal: „Jõetare“ trepil puhkekodude vanem abik. Pallase; keskel vasakul: soome politseiametnikke enne merele sõitu; mängivaid suvitajate lapsi ja all paremal: Tallinna politseiametnikke „Dagiga“ huvisõidul.

Juhiseid koduseks võimlemiseks

E. KOLMPERE

VII järg.

Juhiseid harjutajaile.

1) Vaata joonist, loe läbi allpooltoodud harjutuse kirjeldus ja talita selle järgi; 2) täida harjutusi numbri järjestuses ja selliselt, et ei tekiks pikki vaheaegu üksikuile harjutustele; 3) kasuta vaheldumisi ühel päeval üht tunnikava, teisel — teist; 4) harjuta iga päev; 5) 10—14× tähendab — harjutada vähemalt 10 korda; 6) kere painutamisel või kallutamisel hingavälja, ja sirutamisel — sisse; 7) P.+V. tähendab, et harjutust tuleb täita parema ja vasaku käe või jalaga, või et harjutust saab täita kahele poole; 8) kus on joonisel spiraalkujuline märk, siis vetru 3—4 korda.

Tervisnõuded: 1) harjutaja kandku võimalikult kerget riietust, mis harjutamist ei takista. Riietuse juures jätta ära igasugused esemed, mis takistavad vereringlust harjutusil (nagu sukahoidjad, vööd j. m.); 2) harjutada varskes õhus või ruumis, kus on puhas õhk; 3) tujuta või väsinuna mitte harjutada; 4) äsja söönult mitte harjutada (pärast söömist võib harjutada võimlemises 1½—2 tunni möödumisel, millal toit enamvähem seeditud); 5) pärast võimlemist pesta keha sooja või toas seisnud veega, kuivatades ja hõõrudes keha kareda rätikuga. Pärast pesemist kohe riietuda.

Harjutuste kirjeldus.

13. tund (joonised vasakul).

I harjutus: harkseisus tastida vahelduvalt parema- ja vasaku käega põrandale, hoides sealjuures jalad põlvest läbisirutatult sirged. Täita 12 kuni 16 korda.

II harjutus: sammseisu asendis, käed ülal, laskuda põlvele ja viia mõlemad käed samaaegselt põlve juurde põrandale, seejärel tõusta jälle lähteasendisse. Täita 8—10 korda nii vasaku kui parema jala ees olles — sammseisu asendis.

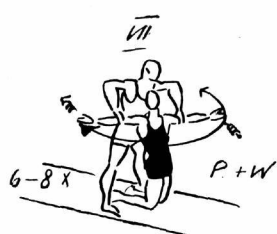
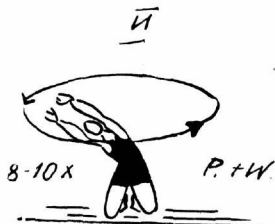
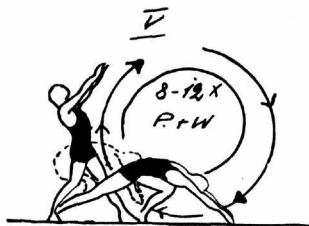
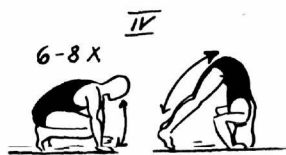
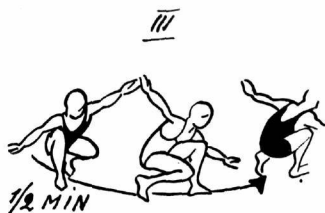
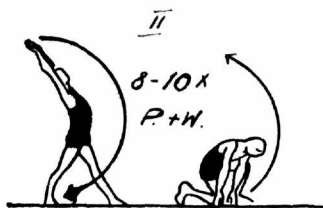
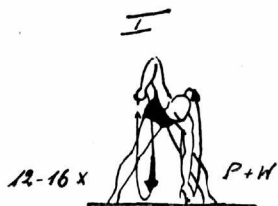
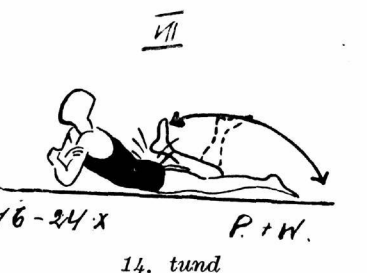
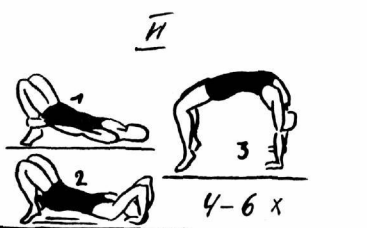
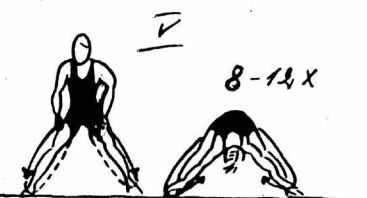
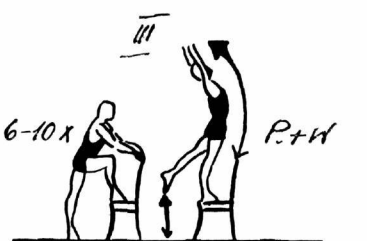
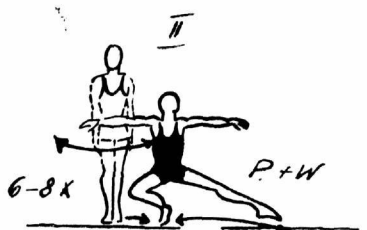
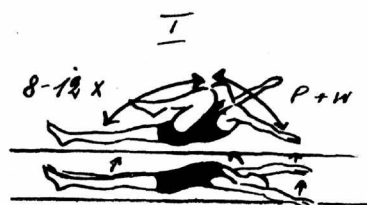
III harjutus: kükkasendis kõndida ½ minutit.

IV harjutus: tugikükkasendist sirutada jalad ja viia pea põrandale. Täita 6—8 korda.

V harjutus: sammseisu asendis viia ringitaoliselt käed ülalt ette-alla ja jälle üles. Harjutus täita 8—12 korda nii vasaku kui parema jala ees olles — sammseisu asendis.

VI harjutus: põlvitusasendis käed ülal ringitada ülakeha. Harjutus täita 8—10 korda nii vasakule kui paremale ringitades.

VII harjutus: põlvitusasendis käed küljesuunas välja sirutatud, partneri kaasabil ringitada ülakeha algul 6—8 korda hoogsalt vasakult paremale ja hiljem paremalt vasakule.

13. tund

14. tund

14. tund (joonised paremal).

I harjutus: selililamamisasendis käed ülepea põrandal, tõsta ülakeha põrandalt (käed ei tohi sealjuures vabaneda põrandalt) ja viia vasaku jala põlv vastu pead ning seejärel laskuda jälle lähteasendisse. Harjutus täita 8—12 korda nii vasaku kui parema jalaga.

II harjutus: püstasendis sirutada vahelduvalt parem ja vasak jalg küljesuunas põrandale samaaegse käte tõstega kõrvalt üles õlapikendusjoonele. Harjutusel painutada tugijalga põlvest. Täita 6—8 korda nii parema kui vasaku jala sirutusel kõrvale.

III harjutus: astuda ühe jalaga toolile või pingile ja sirutada keha ühes käte viimise üles. Harjutus täita 6—10 korda vahelduvalt parema ja vasaku jalaga astumisel toolile või pingile.

IV harjutus: rinnuli maas lamades, käed, ette väljasirutatult, tõsta ülakeha ja jalad üheaegselt aeglaselt üles. Täita 6—8 korda.

V harjutus: laias harkseisus, libistada käed jalgu mööda alla jalavarvaste juurde ja jälle üles. Harjutuse täitmisel olgu jalad põlvest sirged. Täita 8—12 korda.

VI harjutus: selili lamades haarata mõlema käega jalgadest ja tõmmata need istmiku juurde (faas nr. 1), seejärel toetada käed pea juures peopesaga põrandale (faas nr. 2) ja tõusta silda (faas nr. 3). Harjutus täita 4—6 korda.

VII harjutus: eeslamamisasendis lüüa vahelduvalt parema ja vasaku jala kannaga vastu istmikku. Täita 16—24 korda.

Laskevõistlused Paides

4. augustil s. a. korraldas Paide Politseiametnike Kogu Laskeseksioon Kogu liikmete omavahelised laskevõistlused. Võistlesid Kogu tegevuspiirkonnas asuvad politseiasutised ja kolmeliikmeliste meeskondadega ja individuaalselt üksiklaskuritega sõjapüssi, sportpüssi ja sõjapüstoliga laskmises, lastes püssidest 10 lasku kolmest asendist ja püstolist 3 5-lasulist seeriat. Peakohtunikuks oli K. L. Paide Malevkonna Laskurklubi pealik, vanameister J. Laube.

Tehnilisi tulemusi

sõjapüssist: 1) Tapa politseijaoskonna meeskond, koosseisus konstaablid Anelin, Palmari ja Tammet, 671 s., 2) Paide jsk., 640 s., 3) Paide kriminaalpolitsei, 606 s.;

sportpüssist: 1) Paide kriminaalpolitsei meeskond, koosseisus assistendid B. Raadik, J. Jaaska ja agent Lehtme, 747 s., 2) Tapa pol.-jks., 718 s., 3) Paide pol.-jks. 705 s.;

sõjapüstolist: 1) Paide kriminaalpolitsei, 348 s., 2) Paide pol.-jks., 343 s., 3) Tapa pol.-jks., 332 s.

Üldvõitjaks tuli Tapa politseijaoskonna meeskond 1721 silmaga.

Individuaalselt tulid kohtadele sõjapüssist: 1) assist. B. Raadik, 254 s., 2) kordnik V. Aulik, 246 s., 3) konst. Anelin, 240 s.;

sportpüssist: 1) kordnik V. Aulik, 275 s., 2) assist. B. Raadik, 264 s., 3) assist. J. Jaaska, 263 s.;

Meie juubilarid

Konstaabel R. PIHT 40-aastane

K. a. augustis pühitses Kuivajõe rajooni konstaabel Harjumaal Rein Piht oma 40. sünnipäeva ja 20-a. riigiteenistuse juubelit.

Konstaabel R. Piht sündis 1899 Saaremaal Maasi vallas taluperemehe pojana. Lõpetas Laimjala kõrgema rahvakooli ja teatses kooliõpetajana 1916—1917. a. ning siis siirdus Vene sõjaväkke.

Eesti vabadussõjast võttis ta osa 1. maist 1919 — 28. augustini 1922. Alates 1. novembrist 1922 teenib R. Piht vahetpidamata politsei koosseisus Harjumaal, olles konstaabliks Jõe-lähtme ja Kuivajõe rajoonis.

Konstaabel Pihti tuntakse energilise ja kohusetruu politseiametnikuna, kes korrektse ja sõbraliku käitumisega on teeninud oma ülemuse, kaasteenijate ja kodanike täielise lugupidamise. Tema tööd on hinnatud Valgetähe V kl. teenetmärgi annetamisega.

Oma kutsetöö kõrval on konstaabel Piht võtnud osa ka seltskondlikust tegevusest, olles juhtival kohal Kaitseliidus, kohalikus haridusseltsis jne.

Soovime juubilarile palju õnne ja edu edaspidises töös.

sõjapüstolist: 1) konst. N. Palmari, 126 s., 2) assist. B. Raadik, 126 s., 3) konst. Anelin, 123 s.

Kolmest relvast kokku saavutas assistent B. Raadik 664 silma ja omandas 1939. a. Paide parima laskur-politseiniku nime.

Piirivalve laskemeistervõistlused 1939

Piirivalve meistervõistlused laskmises peeti 25. ja 26. augustil Alatskivi laskerajal sõja-, sõjatäpsus- ja väikekaliiberpüssidest ning sõjapüstolist.

Võistlusist võttis osa igast jaoskonnast igal võistlusalal laskmises 6 võistlejat. Arvestati 5 parima laskuri tulemused.

Võistlustingimused: sõja- ja sõjatäpsuspüssidest kaugus 300 m, 300 m normaalmärkleht, võistluslaske 30, igast asendist 10 lasku, väikekaliiberpüssist kaugus 50m, v.-kal. normaalmärkleht, võistluslaske 30, 10 igast asendist, sõjapüstolist kaugus 25 m, püstoli normaalmärkleht, võistluslaske püsti vabalt käelt kolm seeriat 5 lasku.

Kohtadele tulid sõjapüssist:

1) n.-seersant Karl Pöld, Narva Jaoskond — 260 s., 2) seersant Verner Heljula, Petseri Jaoskond — 254 s., 3) leitnant Nikolai Viru, Peipsi

Jaoskond — 253 s., 4) seersant Elmar Soode, Tallinna Jaoskond — 252 s., 5) n.-veebel Konstantin Kõiv, Lääne Jaoskond — 248 s.;

sõjapäspüssist:

1) kapral Nikolai Männik, Narva Jaoskond — 270 s., 2) n.-seersant Ülo Ainela, Tallinna Jaoskond — 266 s., 3) seersant Rudolf Maranik, Petseri Jaoskond — 263 s., 4) kapral Harald Lattik, Narva Jaoskond — 262 s., 5) seersant Augustin Urban, Petseri Jaoskond — 261 s.;

sõjapüstolist: 1) n.-veebel Konstantin Kõiv, Lääne Jaoskond — 139 s., 2) kapral Nikolai Kuusik, Narva Jaoskond — 135 s., 3) kapral Nikolai Männik, Narva Jaoskond — 135 s., 4) seersant Rudolf Maranik, Petseri Jaoskond — 134 s., 5) n.-veebel Eduard Saarepere, Peipsi Jaoskond — 134 s.;

väikekaliiberpüssist:

1) kapral Nikolai Männik, Narva Jaoskond — 284 s., 2) n.-veebel Eduard Saarepere, Peipsi Jaoskond — 284 s., 3) seersant August Rannu, Narva jsk. — 282 s., 4) n.-seersant Karl Pöld,

Narva jsk. — 282 s., 5) seersant Augustin Urban, Petseri jsk. — 281 s.

Üldkokkuvõttes tulid kohtadele: 1) Narva jaoskond 4530 silma, 2) Petseri jaoskond 4513 silma, 3) Peipsi jsk. 4493 silma, 4) Lääne jsk. 4412 silma, 5) Tallinna jaoskond 4386 silma.

Võistlejaile annetati ränd- ja individuaalauhindu. Hr. Siseministri rändauhinna — suur karikas — parimale jaoskonnale kõigil neljal võistlusalal kokku omandas Narva jaoskond 4530 silmaga esimest korda.

Piirivalve ülema rändauhinna omandasid esimest korda: sõjapüssist — võitja kuju — Peipsi jaoskond 1189 silmaga. Sõjapäspüssist — karikas — Narva jaoskond 1299 silmaga. Sõjapüstolist — karikas — Peipsi jaoskond 657 silmaga. Väikekaliiberpüssist — karikas — Narva jaoskond 1402 silmaga.

Piirivalve ülema rändauhinna — hõbedaga lillevaas — parimale sõjapüssist laskjale omandas esimest korda 260 silmaga nooremseersant Karl Pöld, mida temal kaks aastat järgemööda või kolm aastat vaheldumisi tuleb kaitsta.

Lühiteateid välismailt

*

Huvitavaid ekspertiise

BERLIINI KRIMINAALTEHNILISES INSTITUUDIS

Möödunud sügisel Berliinis ellu kutsutud kriminaaltehniline instituut on evinud juba laialdast tutvust Saksa politseis. Allpool toome mõned näited mainitud instituudi tegevusest.

Juhtumid, kus läheb korda paljastada teo kordasaatjat puurijälgede varal, on üldiselt võrdlemisi haruldased. Õnneliku juhuse tõttu instituudil oli võimalik ühe puurijälje puhul anda kindel jaatav otsus. Olukord oli järgmine.

Sihiga, pääseda avama akna riivi, murdvaras oli puurinud augu raami. Esimene auk ebaõnnestus, kuna puur sattus raami keeratud rauast kruvile, nagu see selgus puuriaugu ettevaatlikul läbisaagimisel (joon. 1). Puuripea hõõrumisest vastu kruvi oli viimase üks külj muutunud lamendaks, millel peale muu leidus tunduvaid kratsimisjälgi (joon. 2). Kruvi lamendatud külj seisis perpendikulaarselt vastu puuriauku. Haljas hõõrumisjälg võrdsete kratsingutega leidis puuri lõikelabal (joon. 1 noolega märgitud), mis leiti kahtlusaluse juurest. Tunnustati ülimal määral tõenäoseks, et jäljed puurilabal olid tekkinud kokkupuutest kruviga. Puuri jämedus sobis täpselt puuriaukudega aknaraamis.

*

Jälitusametnike väljaõpe asitõendite otsimises ja konserveerimises pole ühelgi teisel alal nii vajaline kui tulikahjude puhul, sest see ala nõuab suuri eelteadmisi. Igatahes peaks aga iga jälitusametnik teadma, et asitõendeid, millele suhtes tuleb selgitada, kas neis sisaldub kergesti süttivaid aineid, ei saa pakkida lihtsalt paberisse, vaid neid tuleb paigutada õhukindlasse nõudesse, et vältida süütevahendite haihtumist. Väga kohased selleks on vajutiskaanega õhukindlalt suletavad plekktoosid, mida kasuta-

takse mitmesuguste konservide jaoks. Need peavad aga olema täitsa puhtad ja kuivad.

*

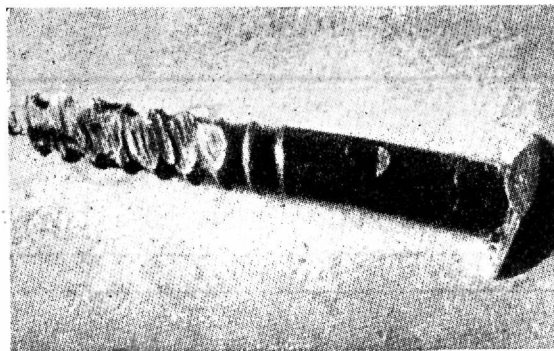

Joon. 1

Süüdati põlema tennisklubi hoone. Süütaja nähtavasti oli tunginud ruumesse läbi akna, sest akna üks ruut oli purustatud ja killud lebasid osalt toas, osalt väljas. Jälitusametnik teadis, et klaasikildude varal on võimalik kindlaks teha, kas ruut purustati seest- või väljastpoolt, ja ta palus vastavat ekspertiisi. Ent vajalike kõigi klaasikildude asemel ta saatis instituuti ainult ühe killu. Õnneks oli võimalik viga parandada. Pärast kõigi kildude üleskorjamist ja instituuti saatmist võidi ruudu restaureerimisega kindlaks teha, et see oli purustatud väljastpoolt.

*

Soo-katsetalus märgati rukkivargust. Kahtlus langes töölisel D., kelle pööningult leiti kott rukkeid. D. seletas, et ta olevat need rukkid korjanud peksumasinalt. Peksumasin töötas põllul, varastatud vilja asupaik seisis aga koha läheduses, kus puhastati mitmesuguseid rohuseemneid. Sellest järeldas sandarm (konstaabel), et varastatud vilja hulgas peaks leiduma rohuseemne puhastuse jätteid (vili ei seisnud meie mõiste järgi aidas) ja saatis kahtluseluse võetud vilja proovi instituuti. Ins-

Joon. 2

tituut leidis prooviks saadetud viljas tööpoolest mitmesuguste taimede osi, mis ei võinud sinna sattuda põllul.

*

Meie kohtuliku ekspertiisi instituut on suuteline sooritama samasuguseid ekspertiise. See pärast rohkem tähelepanu teopaikadele ja rohkem süvenemist teo olmastikku!

Ametlik osa

★

Siseministri käskkirjaga on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. septembrist s. a., kriminaalpolitsei assistent Narvas Konstantin Luug.

Arvates 1. septembrist s. a. on määratud Viru-Järva prefektuuri Kareda rajooni konstaabel Jaan Andrej kriminaalpolitsei assistendiks Tallinna.

Arvates 1. septembrist s. a. on määratud kriminaalpolitsei assistent Narvas Voldemar Ehasalu palgale XXI palgaastmes.

Arvates 1. septembrist s. a. on määratud Narva prefektuuri Maidla rajooni konstaabel Rein Seppel kriminaalpolitsei assistendiks Narva.

Politseitalituse direktori käskkirjaga on määratud kriminaalpolitsei van-assistendile Tartus Felix Petersonile rahalist autasu ükskõik krooni hoolsa ja väljapaistva tegevuse eest kuriteo jälitamisel.

Viru-Järva prefektuuri Avanduse rajooni konstaabel Evgeni Raid on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Tartu-Valga prefektuuri Mäksa r. konstaabliks, arvates 1. septembrist s. a.

Petseri-Võru prefektuuri Vilo I rajooni konstaabel Aleksander Sillerand on vabastatud ametist oma palvel, arvates 21. septembrist s. a.

Petseri-Võru prefektuuri Lõuna 2. rajooni konstaabel Paul Laansoo on paigutatud ümber oma palvel ja teenistuse huvides Vilo I rajooni konstaabliks, arvates 21. septembrist 1939.

P. KUNERTH

Tallinn, Gonsiori 11. Tel. 319-14.

Igasuguseid kummi- ja elektrikaupu. Raadio tarbeasju.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas, Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/4 lk. Kr. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100 Pea- ja vastutav toimetaja: A. Liit. Tegev toimetaja:

Telef: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—, 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. **H. Põldvere.** Väljaandja: **Politseiametnike Keskkogu.**

RESTORAN ROOM

TALLINN, NARVA MNT. 20 • TELEFON 315-67

EXPRESS-BAAR

IGAL ÕHTUL KABAREE
TANTSUMUUSIKA. *Maitsvad baaritoitud*

K. G. HAUSEN

TALLINN, SADAM

Erisort
«A.D.»
**VITAMIINIRIKAS
TAIMEVÕI**
*1 GRAMM SISALDAB 14-18 RAHVUSVAHELIST
A VITAMIINI ÜKSUST JA 0,1-1 RAHVUSVAHELIST
D VITAMIINI ÜKSUST.*

R. ANNIPAJO

metalldekoratsioonide tööstus

Tallinn, Vene 11. Tel. 445-01. — Asut. 1926. a.

VALMISTAB: Pankadele, kindlustusseltsidele, kinodele, hotellidele vasest ja teistest metallidest: uksi, kaitsevõresid, moodsaid ukse-käepidemeid, trepilend-reid jne.

ÄRIDELE: Klaasvitriine, klaaskappe, metallist dekoratsioonialuseid akna kaunistamiseks ja kaupade väljapanekuks. Klaassildid, metalltähed jne.

RIOLA

TALLINN, Pärnu mnt. 150, tel. 412-12

Kompvekid

Šokolaad

Pastilaad

Marmelaad

AUTOKUMMIDE VULKANISEERIMISE
TÖÖKODA

„CAND VILKAN“
„VILKAN VULKAN“

ASUTATUD 1927. A.

TALLINN, VANA VIRU 13. TEL. 476-78

Suurim karusnahaladu

U-Ü. A. RATNER & Ko

TALLINN, Narva mnt. 71. Tel. 307-46.

Müük suurel ja väikesel arvul mõõdukate hindadega.

G. HENDRIKSON, Köie- ja nõõritehas

TALLINN, PÄRNU M. 129. TELEFON 459-27
ÄRI: V. KARJA TÄN. 6. TELEFON 445-29

Uusi ja pruugitud esemeid

ostate soodsalt Tallinnas

Pandimaja kauplustest!

KAUPLUS — MANEEŽI T. 4, TEL. 301-23:

valmisrõivad: ülikonnad, palitud, kasukad, jopid, vihmamantlid jne.

vaibad (põranda- ja voodi-),

tasku-, käe- ja lauakellad,

fotoaparaadid, binoklid, paberossi-
toosid,

laskeriistad, kohvrid jne.

KAUPLUS — NARVA MNT. 18, TEL. 306-84:

moodne mööbel: riide- ja puhveti-
kapid, kirjutus- ja söögilauad, too-
lid, diivanid ja tugitoolid, voodid,
peeglid jne.,

jalgrattad,

kirjutusmasinad,

õmblusmasinad,

seinakellad, grammofonid jne.

Külastage Pandimaja kauplusi!

„Uudisleht“ ilmub nüüd

7 korda nädalas:

igal tööpäeval lõuna paiku,
pühapäeviti aga seniselt
VARAHOMMIKUL.

„Uudisleht“

toob juba täna seda, mida mu-
jalt loete alles homme.

„Uudisleht“ on odavaim eesti päe-
valeht, maksab 1 kuu — 1 kr. 45 s.,
2 kuud 2 kr. 75, 3 kuud 4 kr. ja edasi
iga kuu 1 kr. 25 s., kaheteistkümnes
kuu 1 kr. Tellimisi võtavad vastu
kõik postiasutused.

„UUDISLEHE“

talitus Tallinn, Rataskaevu 9,
telefon 455-33, posti jooksev arve
nr. 820.

GINOWKERI
ŠOKOLAAD

FA. TEHNOLA

TALLINN, SÜDA 9. TELEFON 447-66

ESINDUSED TEHNILISEL ALAL

Teadaanne põllupidajaile

Käesolevaga teatab Riigi Viljasalv, et peale Tallinna, Tartu, Viljandi ja Rakvere teostatakse rukki ja nisu ostu järgmistes asupaikades:

1. Põlvas, raudteejaamas, alates 7. sept. s. a.
2. Jõgeval, raudteejaamas, alates 7. sept. s. a.
3. Abjas, raudteejaamas, alates 7. sept. s. a.
4. Antslas, raudteejaamas, alates 8. sept. s. a.
5. Tõrvas, Valga tän. 2, alates 9. septembr. s. a.
6. Elvas, raudteejaamas, alates 15. sept. s. a.

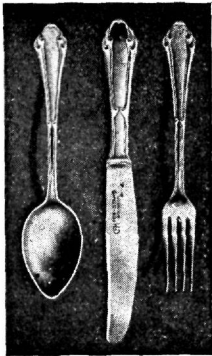
Tähendatud ostukohtades võivad vilja ära anda ka need põllupidajad, kes oma vilja müügipakkumise on registreerinud teistesse vastuvõutuspunktidesse.

Vilja äraandmisel tuleb esitada vallavalitsuses registreeritud müügipakkumise avaldus.

Ost toimub igal tööpäeval kella 08.00—16.00 ja kestab alaliselt pikemat aega.

Viljaostu tähtpäevad teiste ostupunktide kohta teatatakse täiendavalt lähemal ajal.

RIIGI VILJASALV.

MOODSAID
SERVIISE,
ROOSTEVABA
LUSIKAID,
NUGE JA
KAHVLEID
ALATI SAADAVAL

J. SOONSEIN

TALLINN, Estonia teatri-
maja 8. Tel. 460-42

Tallinna Börsi ja Sadama Artell

toimetab

KAUPADE AUTOTRANSPORTI

täieliku vastutusega kaupade eest
tolliladudest linna ja linnast
tolliladudesse.

Eriti soodsad tariifid, kinnitatud
Tallinna tolliinspeksiooni poolt.

Võtab enda peale ka igasuguseid
muid vedusid väljaspool tollirajooni.

KONTOR: Tallinn, tollimaja, sadam

Telefonid 444-13 ja 475-24